

KOMISE EVROPSKÝCH SPOLEČENSTVÍ

V Bruselu dne 22.6.2005
KOM(2005) 265 v konečném znění

ZELENÁ KNIHA

**o energetické účinnosti
aneb
Méně znamená více**

OBSAH

Úvod	4
A. Identifikace překážek	12
1. Potřeba přijmout zvláštní opatření ke zlepšení energetické účinnosti	13
1.1. Finanční překážky bránící správné reakci trhu	13
1.2. Potřeba energetických služeb	14
2. Potřeba jednání ze strany orgánů veřejné správy	14
3. Externí náklady a průhlednost cen	15
4. Informace a vzdělávání: dva málo využívané nástroje	15
B. Evropská iniciativa	16
1. Akce na úrovni Společenství	17
1.1. Začlenění energetiky do jiných politik Společenství	17
1.1.1. Výzkum a technický rozvoj	17
1.1.2. Podpora osvědčených postupů a technologií	17
1.1.3. Zavedení a podpora osvědčených postupů na všech úrovních s pomocí národních akčních plánů	18
1.1.4. Lepší využití zdanění	18
1.1.5. Lépe cílená státní podpora	20
1.1.6. Otevření veřejných zakázek	20
1.1.7. Hledání financí na evropské úrovni	20
1.2. Zvláštní opatření v rámci energetické politiky	21
1.2.1. Budovy	21
1.2.2. Domácí spotřebiče	22
1.2.3. Omezení spotřeby paliva u automobilů	23
1.2.4. Informování a ochrana spotřebitele	24
2. Vnitrostátní úroveň	25
2.1. Regulace síťových činností	25
2.2. Regulace dodavatelských činností	26
2.3. Výroba elektrické energie	26
2.4. Bílé certifikáty – tržní nástroj	28

3.	Průmysl	29
4.	Doprava	30
4.1.	Organizace řízení letecké dopravy	30
4.2.	Optimalizace řízení dopravy	30
4.3.	Rozvoj trhu pro čistá vozidla	30
4.4.	Zpoplatnění infrastruktury s cílem vyvolat změny v chování.....	31
4.5.	Pneumatiky.....	31
4.6.	Letectví.....	32
5.	Regionální a místní úroveň	32
5.1.	Zvláštní finanční nástroje	33
6.	Strategie otevřená světu	33
6.1.	Začlenění energetické účinnosti do mezinárodní spolupráce.....	34
6.2.	Začlenění energetické účinnosti do politiky sousedství a do spolupráce EU-Rusko.	35
6.3.	Začlenění energetické účinnosti do politiky rozvoje	35
6.4.	Posílení úlohy mezinárodních finančních institucí	36
	ZÁVĚR.....	37
	PŘÍLOHA 1.....	39
	PŘÍLOHA 2.....	47
	PŘÍLOHA 3.....	48
	PŘÍLOHA 4.....	49
	PŘÍLOHA 5.....	50

Úvod

I kdyby nedocházelo ke zvyšování a kolísání cen ropy, což snižuje vyhlídky na ekonomický růst v Evropě, měla by Evropská unie velice dobré důvody k vyvíjení silného tlaku na posílení programů pro účinné využívání energie na všech úrovních evropské společnosti¹:

- **Konkurenceschopnost a lisabonská strategie.** Evropská unie může podle závěrů mnoha studií² uspořit nákladově efektivním způsobem nejméně 20 % ze své současné spotřeby energie, což představuje za rok částku 60 miliard EUR, neboli současnou celkovou spotřebu energie Německa a Finska. Ačkoliv jsou pro dosažení takových úspor nezbytné významné investice, pokud jde o nová energeticky úsporná zařízení a energetické služby, je Evropa v této oblasti na prvním místě ve světě a pro energetické služby je typické, že jsou poskytovány převážně na místní úrovni. To znamená, že v Evropě se vytvoří mnoho nových vysoce kvalitních pracovních míst. Podle výsledků několika studií³ lze skutečně odhadovat, že taková iniciativa by mohla v Evropě, přímo nebo nepřímo, zaručit vytvoření až jednoho milionu nových pracovních míst. Vzhledem k tomu, že se tato iniciativa navíc zaměřuje pouze na opatření v oblasti energetické účinnosti, která jsou nákladově efektivní – jejich výsledkem je čistá úspora, i když se uváží potřebné investice – představuje úspěšné schéma úspory energie to, že část z uvedených 60 miliard EUR, které nebudou utraceny za energii, bude znamenat čistou úsporu, jež bude povede ke zvýšení konkurenceschopnosti a zlepšení životních podmínek občanů EU. Výše uvedené studie rovněž dospěly k závěru, že průměrná domácnost v EU může ročně dosáhnout úspor od 200 EUR do 1 000 EUR v závislosti na své spotřebě energie.

Účinná politika pro energetickou účinnost proto může významně přispět ke zvýšení konkurenceschopnosti EU a zaměstnanosti v EU, což jsou ústřední cíle lisabonské strategie. Díky zaměření na spotřebu energie je tato politika součástí politik EU v oblasti zásobování energií, včetně snahy EU o podporu obnovitelných zdrojů

¹ Viz také příloha 1.

² Publikace „Mid-term Potential for Demand-side Energy Efficiency in the EU“, Lechtenböhrer a Thomas, Wuppertal Institutie, 2005: „Náš současný scénář politik a opatření pro 25 členských států EU navrhuje takzvanou „ambiciózní strategii“ tak, aby se do roku 2020 dosáhlo významného snížení emisí skleníkových plynů. Tato strategie využívá přibližně 80 % možností, které jsou v současné době využitelné pro dosažení ekonomických úspor. Předpokládá se, že lidé s rozhodovací pravomocí jsou lépe informováni prostřednictvím aktivních strategií a opatření a že v případě energetické účinnosti změní svoje stanoviska ve prospěch nejlepších dostupných technologií. Výsledky znázorněné v tabulce jasně ukazují, že energetická účinnost hospodářství zemí EU-25 se podle tohoto scénáře zvýší o 29 %.“
Důvodová zpráva k návrhu směrnice o koncové energetické účinnosti a o energetických službách – KOM(2003) 739. Databázová simulace MURE 2000, SOS Itálie; publikace „Economic Evaluation of Sectoral Emissions Reduction Objectives for climate change“, Blok a Joosen, ECOFYS, Utrecht, 2000; publikace „Energy Efficiency Indicators“, ODYSSEE, ADEME, Paříž, 2004; zelený obchodní dopis „Powering Profits: How Companies turn energy efficiency into shareholder value“, duben 2005; článek „Improving energy efficiency by 5 % and more per year“, K. Blok, určený ke zveřejnění v Journal of Industrial Ecology; publikace „The Potential for more efficient electricity use in Italy“, F. Krause; publikace „The Energy Efficiency Challenge“, WWF, 2005; aktualizace „World Energy Assessment“ z roků 2000 a 2004, internetové stránky UNDP; Evropská rada pro energeticky účinné hospodářství, sborník „Proceedings 2005 Summer study: Energy savings, What works and who delivers?“, www.eceee.org.

³ Rada pro udržitelný rozvoj, 2003, http://www.nachhaltigkeitsrat.de/service/download/publikationen/broschueren/Broschuere_Kohleempfehlung.pdf, Ecofys.

energie, a jako taková je součástí priorit, které byly poprvé vyjmenovány v roce 2000 v zelené knize „Směrem k evropské strategii zabezpečení zásobování energií“. Kromě toho celosvětově narůstá význam zařízení, technologií a služeb v oblasti energetické účinnosti. Pokud si Evropa v této oblasti udrží svoji vedoucí pozici a jako první vyvine a zavede nové energeticky účinné technologie, bude to představovat významnou příležitost k obchodu.

- **Ochrana životního prostředí a závazky EU z Kjóta.** Úspora energie je bezesporu nejrychlejším, nejúčinnějším a nákladově nejefektivnějším způsobem snížení emisí skleníkových plynů a zlepšení kvality ovzduší, zejména v hustě obydlených oblastech. Taková úspora proto pomůže členským státům splnit jejich závazky z Kjóta. Úspora energie také bude hlavním příspěvkem k dlouhodobému úsilí EU v boji proti změnám klimatu prostřednictvím dalšího snižování emisí v rámci budoucího režimu vyplývajícího z rámcové úmluvy OSN o změně klimatu, který má nastat po roce 2012. Mnoho rozvojových zemí plně chápe rozhodující roli energetické účinnosti při plnění těchto výzev. Evropa proto musí v tomto ohledu být příkladem, který povede k rozvoji nových politik, spolupráce a technologií, jež mohou pomoci rozvojovému světu splnit tuto výzvu.
- **Zabezpečení zásobování.** Podle současného vývoje bude Evropa v roce 2030 pokrývat 90 % své spotřeby ropy a 80 % své spotřeby plynu z dovozu. V současné době není možné předpovídat ceny ropy a plynu v roce 2020, zejména pokud poptávka rozvojového světa bude i nadále růst tak rychle jako v současné době. Jak bylo uvedeno dne 2. května 2005 v souvislosti se zasedáním Mezinárodní energetické agentury (IEA) na úrovni ministrů, je účinné využívání energie jedním z klíčových způsobů řešení této výzvy. Vynaložení skutečného úsilí v první řadě o udržení poptávky po energii v EU na současné úrovni a poté o její snížení by představovalo významný přínos k rozvoji soudržné a vyrovnané politiky na podporu zabezpečení zásobování Evropské unie energií.

Tato zelená kniha proto hledá slabiny, které v současné době brání prosazení nákladově efektivních opatření – například nedostatek vhodných pobídek, nedostatek informací, nedostatek dostupných finančních mechanismů.

Dále se tato zelená kniha snaží určit možnosti, jak lze tyto slabiny překonat, a navrhuje řadu klíčových akcí, které by bylo možno provést. Jako příklad lze uvést:

- vytvoření ročních akčních plánů pro energetickou účinnost na vnitrostátní úrovni. Takové plány by mohly určit opatření, která se musejí přijmout na vnitrostátní, regionální a místní úrovni, a následně sledovat jejich úspěšnost ve smyslu zlepšení energetické účinnosti i efektivity vynaložených nákladů. Plány mohou být doplněny o „srovnání s referenčními ukazateli“ a „odborné posouzení“ na evropské úrovni, aby se členské státy mohly navzájem poučit z úspěchů a omylů jiných a aby se osvědčené postupy rychle rozšířily po celé EU;
- poskytování lepších informací obyvatelům, například formou lépe cílených propagačních akcí a lepším označováním výrobků;
- zvýšení zdanění, aby se zajistilo, že ti, kteří znečišťují životní prostředí, skutečně platí, aniž by se však zvyšovala celková úroveň zdanění;

- lepší zaměření státní podpory do oblastí, kde je podpora z veřejných prostředků oprávněná, přiměřená a nutná pro poskytnutí pobídky k účinnému využívání energie;
- „nastartování“ používání nových energeticky účinných technologií, jako jsou energeticky účinnější automobily a zařízení informační techniky, prostřednictvím zadávání veřejných zakázek;
- použití nových nebo vylepšených finančních nástrojů na úrovni Společenství i na vnitrostátní úrovni pro vytvoření pobídek, avšak ne ve formě podpory, a to jak společnostem tak domácnostem, aby došlo k zavedení nákladově efektivních zlepšení;
- pokud jde o budovy, jít ještě dále v oblastech, kde se uplatňuje stávající směrnice Společenství, a popřípadě rozšířit její působnost i na menší objekty takovým způsobem, který zaručí efektivitu vynaložených nákladů a minimální zvýšení byrokracie;
- využití iniciativy Komise CARS 21 k urychlení vývoje nové generace automobilů s nižší spotřebou paliva.

Tato zelená kniha se pokouší působit jako katalyzátor, který povede k obnovení iniciativy pro energetickou účinnost na všech úrovních evropské společnosti – EU, vnitrostátní, regionální a místní. Dále se tato zelená kniha pokouší významně přispět, formou příkladů a návodů, k nastartování mezinárodního úsilí o řešení problému změny klimatu cestou energetické účinnosti. Čína v současné době ve srovnání s EU spotřebovává na vytvoření jedné jednotky HDP více než pětinasobek energie, USA spotřebovávají přibližně o 50 % více než EU⁴. Při rychle rostoucí poptávce po energii, zejména v Číně a v Indii, musí být energetická účinnost jednou z klíčových politik ve snaze vnést soulad mezi zvýšenou potřebu energie v rozvojovém světě k podpoře jeho rozvoje a ke zlepšení životních podmínek jeho obyvatel na jedné straně a bojem proti globálnímu oteplování na straně druhé. Tato zelená kniha a impuls, který přinese její následování, má postavit EU do čela úsilí o stanovení energetické účinnosti jako světové priority. A konečně, vysoké ceny ropy nejvíce zasahují ty nejchudší, především africké, karibské a tichomořské země. Při následování této zelené knihy se musí věnovat pozornost tomu, jak technologie, které se v Evropě vyvíjejí, mohou být využity nebo přizpůsobeny k tomu, aby splnily potřeby těchto zemí, a jak mohou být co nejlépe zavedeny.

Konkrétní příklady pro splnění této výzvy, které jsou uvedeny výše a podrobněji rozvedeny níže, nejsou návrhy; jsou to myšlenky k diskusi. Nejsou ani vyčerpávající. Po vydání této zelené knihy musí Komise do konce roku provést intenzivní veřejné konzultace.

K zahájení debaty a jako účinný vstup předkládá Komise následujících 25 otevřených otázek.

Komise se rozhodla založit „Evropské fórum pro obnovitelné zdroje energie“. Toto fórum, jež vychází z modelů fór „Florencie“ a „Madrid“, která byla velice úspěšná při vytváření shody o tom, jak postupovat při liberalizaci trhu s energií, spojí Komisi, členské státy, Evropský parlament, vnitrostátní energetické regulátory a zástupce evropského průmyslu a nevládních organizací. Fórum bude zasedat dvakrát ročně. Na prvním zasedání, které je naplánováno na měsíc říjen, se bude projednávat tato zelená kniha.

⁴ Toto porovnání by se změnilo, pokud bychom zohlednili rozdíly v kupní síle obyvatel. Podrobněji viz příloha 1.

Avšak Komise považuje za zásadní, aby kromě projednávání Radou, Evropským parlamentem, průmyslem a nevládními organizacemi byl dokument široce konzultován s veřejností. Jsou vítáni všichni zúčastnění, aby jedním z následujících způsobů předložili svoje připomínky a návrhy:

- prostřednictvím internetu a stránek Komise na adrese http://europa.eu.int/comm/energy/efficiency/index_en.htm;
- odesláním panu Lucu Werringovi z generálního ředitelství pro energii a dopravu (luc.werring@cec.eu.int);
- Komise zapojí všechny své úřady zřízené ve městech EU. Informace a případné události budou oznamovány na adrese: http://europa.eu.int/comm/represent_en.htm;
- Komise má v mnoha evropských městech vytvořenu síť agentur pro energii. Tyto agentury budou pověřeny, aby rozšiřovaly informace o zelené knize a aby se snažily získávat připomínky.

Pokud osoba, která doručí připomínky, bude souhlasit, budou všechny připomínky přístupné k nahlédnutí na internetových stránkách Komise.

Je důležité, aby tato zelená kniha rychle vyvolala konkrétní akce. Proto se Komise domnívá, že po ukončení procesu projednávání bude v roce 2006 vydán konkrétní akční plán, který nastíní specifické akce, jež mají být uskutečněny na úrovni EU a na vnitrostátní úrovni, a který bude doplněn potřebnou analýzou nákladů a přínosů.

- Otázky k diskusi

Obecné poznámky

Následující otázky slouží k další analýze možností uvedených v této knize, pokud jde o efektivitu vynaložených nákladů a jejich příspěvek k úspoře energie, k ochraně životního prostředí, k vytváření pracovních míst a ke snížení dovozu ropy a plynu.

Komise uvítá, pokud bude v odpovědích uvedeno co nejvíce podrobností k těmto konkrétním problémům, a také úroveň, na které může být navrhované opatření nejlépe řešeno: na mezinárodní úrovni, na úrovni EU, na vnitrostátní, regionální, nebo na místní úrovni? Dále, bylo by příslušné opatření nejlépe řešeno prostřednictvím doporučením, dobrovolných opatření, závazných cílů, nebo prostřednictvím opatření v návrzích právních předpisů? Konečně, jak by mohla být uvažovaná opatření prováděna v praxi? Jaký by byl časový rozvrh, náklady, kde by bylo nutné sledování nebo podobné funkce, jaký orgán by k tomu byl nejvhodnější?

Odpovědi na tyto otázky pomůžou Komisi, aby v roce 2006 mohla vytvořit kvalitní, praktický a proveditelný návrh akčního plánu, který povede ke skutečnému zlepšení.

Kromě toho je jedním z hlavních cílů zelené knihy a diskuse, která na ni bude navazovat, podnícení dalších myšlenek, které dosud nebyly identifikovány. Komise uvítá návrhy a příklady, pokud možno s výše uvedenými podrobnostmi, týkající se například nákladů na zavedení, výhod v oblasti úspory energie a snadnosti zavedení.

Otázky k možnostem uvedeným v zelené knize

1. Jak může Společenství a především Komise lépe podněcovat evropské investice do technologií v oblasti energetické účinnosti? Jak mohou být lépe cíleny finance z fondů pro podporu výzkumu v této oblasti? (Oddíl 1.1)
2. Mechanismus pro obchodování s emisemi je klíčovým nástrojem pro rozvoj tržní odezvy na cíle stanovené v Kjótu a v oblasti změny klimatu. Může být tato politika lépe využita při podpoře energetické účinnosti? Pokud ano, jak? (Oddíl 1.1)
3. Jakou vazbu je v souvislosti s lisabonskou strategií, jejímž cílem je revitalizovat evropskou ekonomiku, nutno vytvořit mezi ekonomickou konkurenceschopností a větším důrazem na energetickou účinnost? Bylo by v této souvislosti užitečné požadovat, aby každý členský stát sestavil roční plán energetické účinnosti a následně tyto plány porovnat na úrovni společenství, aby se zajistilo trvalé šíření osvědčených postupů? Mohl by se takový postup využít mezinárodně? Pokud ano, jak? (Oddíl 1.1.3)
4. Fiskální politika je důležitou cestou, jak podpořit změny v chování a v používání nových výrobků, jež mají nižší spotřebu energie. Měla by taková opatření hrát větší roli v evropské politice energetické účinnosti? Pokud ano, jaký typ opatření by byl nejvhodnější pro dosažení tohoto cíle? Jak by mohla být taková opatření zavedena, aby nedošlo k celkovému zvýšení daňového zatížení? Jak zařídit, aby znečišťovatelé skutečně platili? (Oddíl 1.1.4)
5. Bylo by možné vytvořit pravidla státní podpory, která by byla příznivější pro životní prostředí, především prostřednictvím podpory ekologické inovace a zlepšení produktivity? Jakou formu by měla mít taková pravidla? (Oddíl 1.1.5)
6. Orgány veřejné správy jsou často brány za příklad. Měly by právní předpisy ukládat orgánům veřejné správy zvláštní povinnosti, například aby ve veřejných budovách uplatňovaly opatření, která byla doporučena na vnitrostátní úrovni nebo na úrovni Společenství? Měly by orgány veřejné správy zohledňovat energetickou účinnost při zadávání veřejných zakázek? Pomohlo by to při tvorbě životaschopných trhů určitých výrobků a nových technologií? Jak to může být zavedeno do praxe tak, aby se podpořil vývoj nových technologií a průmysl pobídl k výzkumu nových energeticky účinných výrobků a postupů? Jak to lze provést způsobem, který by zajistil úsporu veřejných financí? Pokud jde o automobily, viz otázku 20. (Oddíl 1.1.6)
7. V minulosti byly účinně využívány fondy energetické účinnosti. Jak lze tuto zkušenost zopakovat a zlepšit? Jaká opatření lze účelně přijmout na:
 - mezinárodní úrovni,
 - úrovni EU,
 - vnitrostátní úrovni,
 - regionální a místní úrovni?

(Oddíl 1.1.7. Viz také otázka 22)

8. Energetická účinnost v budovách je oblastí, v níž lze dosáhnout významných úspor. Jaká praktická opatření lze přijmout na úrovni EU, vnitrostátní úrovni, regionální úrovni nebo místní úrovni k zajištění, aby stávající směrnice Společenství o budovách byla v praxi úspěšná? Mělo by jít Společenství dále, než stanoví stávající směrnice, například rozšířit oblast její působnosti i na menší objekty? Pokud ano, jak lze dosáhnout přiměřené rovnováhy mezi nutností dosáhnout zisku úsporou energie a mezi záměrem omezit nové administrativní zatížení na minimum? (Oddíl 1.2.1)
9. Poskytování pobídek na zlepšení energetické účinnosti pronajímaného ubytování je obtížný úkol, protože vlastník budovy zpravidla neplatí účty za energii, a proto není hmotně zainteresovaný na investicích do zlepšení energetické účinnosti, jako je tepelná izolace nebo dvojitá skla. Jak lze nejlépe vyřešit tento problém? (Oddíl 1.2.1)
10. Jak lze zvýšit dopad právních předpisů na parametry domácích spotřebičů, které odebírají energii? Jaký je nejlepší způsob podpory výroby a spotřeby těchto výrobků? Lze například zlepšit stávající pravidla značení? Jak by EU mohla nastartovat výzkum a následnou výrobu další generace energeticky úsporných výrobků? Jaká jiná opatření lze přijmout na:
- mezinárodní úrovni,
 - úrovni EU,
 - vnitrostátní úrovni,
 - regionální a místní úrovni?

(Oddíl 1.2.2)

11. Velkým úkolem je zajistit, aby automobilový průmysl vyráběl energeticky stále účinnější vozidla. Jak toho lze nejlépe dosáhnout? Jaká opatření se musejí přijmout, aby se i nadále zlepšovala energetická účinnost vozidel, a na jaké úrovni? Do jaké míry mají být tato opatření dobrovolná a do jaké míry mají být povinná? (Oddíl 1.2.3)
12. Veřejné informační kampaně o energetické účinnosti byly v některých členských státech úspěšné. Co více se může a musí v této oblasti udělat na:
- mezinárodní úrovni,
 - úrovni EU,
 - vnitrostátní úrovni,
 - regionální a místní úrovni?

(Oddíl 1.2.4)

13. Co se může udělat pro zlepšení účinnosti přenosu a rozvodu elektrické energie? Jak zavést takové iniciativy do praxe? Co se může udělat pro zlepšení účinnosti

využívání paliva při výrobě elektrické energie? Jak dále podporovat distribuovanou výrobu a kogeneraci? (Oddíly 2.1-2.3)

14. Dobrým způsobem podpory energetické účinnosti je podněcování dodavatelů elektrické energie a plynu, aby oproti dodávání samotné energie nabízeli energetické služby (např. dohody o vytápění domů na smlouvenou teplotu a poskytování služeb v oblasti osvětlení). Při uzavření takových dohod mají dodavatelé energie hmotnou zainteresovanost na tom, aby nemovitosti byly energeticky účinné a aby se uskutečnily nutné investice. V opačném případě nejsou elektrárenské a plynárenské společnosti hmotně zainteresované na takových investicích, protože prodají více energie. Jak lze podporovat tyto postupy? Je nutný nebo přiměřený dobrovolný přístup či dohoda?
15. V mnoha členských státech byly zavedeny nebo jsou zaváděny bílé certifikáty (energetické účinnosti). Mají být zavedeny i na úrovni Společenství? Je nutné zřídit mechanismus obchodování s uhlíkem? Pokud by měl být zaveden, jak to lze provést s co nejmenší možnou byrokracií? Jak mají být bílé certifikáty propojeny s mechanismem obchodování s uhlíkem? (Oddíl 2.4)
16. Jedním z hlavních úkolů v této oblasti je podnícení průmyslu, aby využíval nové technologie a zařízení, která přináší energetickou účinnost při efektivně vynaložených nákladech. Co více je možno a nutno učinit, vedle mechanismu obchodování s uhlíkem? Jak účinné byly kroky doposud provedené v rámci dobrovolných závazků, nezávazných opatření přijatých v průmyslu, nebo informačních kampaní? (Oddíl 3)
17. Nová rovnováha mezi druhy přepravy – hlavní téma strategie stanovené v bílé knize o evropské dopravní politice pro rok 2010, kterou Komise schválila v roce 2001 – má stále nejvyšší prioritu. Co lze ještě udělat pro to, aby se zvýšil tržní podíl železniční a námořní dopravy a dopravy na vnitrozemských vodních cestách? (Oddíl 4.2)
18. Aby se zlepšila energetická účinnost, je nutné dokončit některé projekty v oblasti infrastruktury transevropské dopravní sítě. Jak by se měly rozvíjet investice nutné pro projekty v oblasti infrastruktury, jaké zdroje financí by se měly využít? (Oddíl 4.2)
19. Která z opatření, jež mohou být přijata v oblasti dopravy, mají největší potenciál? Má se dát přednost technologickým inovacím (pneumatiky, motory...), především prostřednictvím norem stanovených ve spolupráci s průmyslem, nebo regulačním opatřením, jako je omezení spotřeby paliva automobilů? (Oddíly 4.3-4.5)
20. Mají mít orgány veřejné správy (státní správa, regionální a místní orgány) povinnost nakupovat v rámci veřejných zakázek do svého vozového parku určitý podíl energeticky účinných vozidel? Pokud ano, jak se to má provádět technologicky neutrálním způsobem (tj. takovým, který nezpůsobí narušení trhu ve prospěch jedné konkrétní technologie)? (Oddíl 4.3)
21. V Evropě se začíná zpoplatňovat využívání infrastruktury, zejména používání silnic. V roce 2003 byl zpracován první návrh na posílení plateb za nákladní silniční dopravu. Nyní se v některých městech zavedly místní poplatky za vjezd do přeplněných center. Jaké by měly být další kroky v oblasti poplatků za využívání

infrastruktury? Jak dalece mají být „externí náklady“, jako je znečištění, dopravní zácpy a nehody, přímo vymáhány od těch, kdo je způsobili? (Oddíl 4.4)

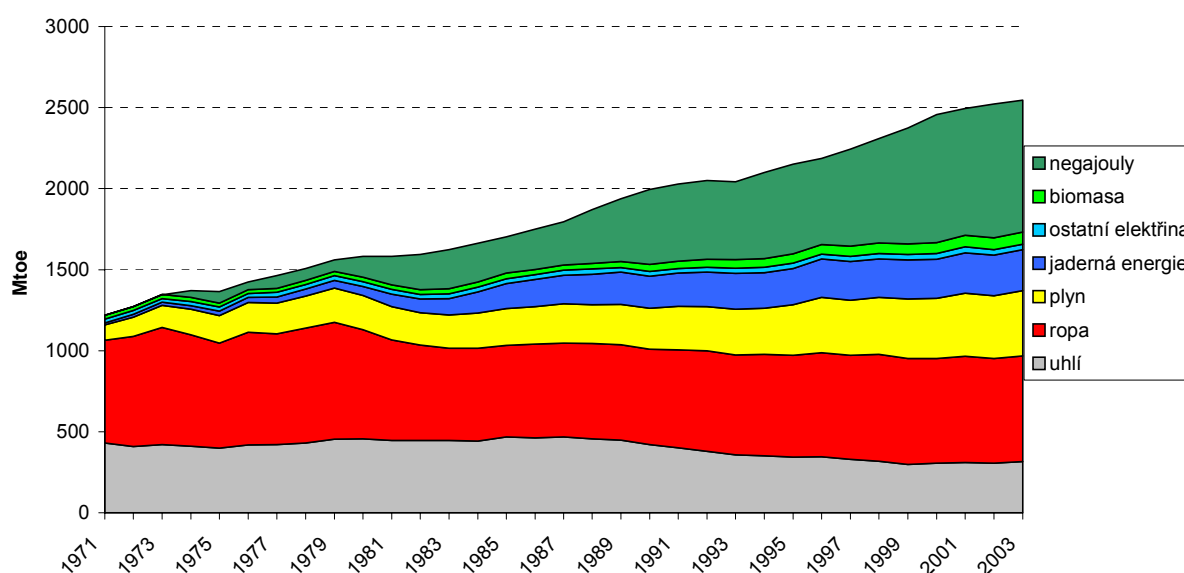
22. V některých členských státech se velmi osvědčily místní nebo regionální režimy financování projektů v oblasti energetické účinnosti, které řídily společnosti zaměřené na energetickou účinnost. Mají se takové režimy dále rozšiřovat? Pokud ano, jak? (Oddíl 5.1)
23. Mají se otázky související s energetickou účinností více začlenit do vztahů Unie s třetími zeměmi, především s jejími sousedy? Pokud ano, jak? Jak se může energetická účinnost stát klíčovou součástí sjednocení regionálních trhů? Je nutné podpořit mezinárodní finanční instituce, aby věnovaly větší pozornost otázkám řízení poptávky v rámci jejich technické a finanční pomoci třetím zemím? Pokud ano, jaké mechanismy či investice by byly nejúčinnější? (Oddíl 6)
24. Jak by mohly být využity výhody energeticky účinných technologií a postupů v Evropě ve prospěch rozvojových zemí? (Oddíl 6.3)
25. Měla by Unie vyjednat v rámci WTO celní či jiné výhody pro energeticky účinné výrobky a podpořit ve stejném úsilí ostatní členské země WTO? (Oddíl 6)

A. IDENTIFIKACE PŘEKÁŽEK

Uvalení embarga na dovoz ropy začátkem sedmdesátých let přimělo země EU k tomu, aby přehodnotily svoji spotřebu energie s cílem stát se méně závislé na ropě. Pokrok v tomto směru způsobil, že již v polovině sedmdesátých let došlo k narušení do té doby pevné vazby mezi růstem HDP a spotřebou energie. Energetická náročnost se oproti sedmdesátým létům snížila v Německu a v Dánsku o 40 %, ve Francii o 30 %. Toto narušení vazby mezi HDP a spotřebou energie je znázorněno na obrázku níže.

Výrazně se zvýšila účinnost využití paliva ve vozidlech⁵. Povědomí o významu hospodárného využívání energie v budovách přispělo k jejich lepší izolaci. Francie například spustila ambiciózní program na úsporu energie, který pod heslem „Nemáme ropu, ale máme nápady“ urychluje přesun výroby elektrické energie z elektráren spalujících ropu do jaderných elektráren a zvyšuje daně z nafty.

**Vývoj poptávky po primární energii a „negajoulů“ (EU-25)
(„negajoulů“: úspora energie vypočtená na základě energetické náročnosti
z r. 1971)**

Zdroj: Enerdata

Ropné šoky krátkodobě podpořily rychlé přijímání opatření na úsporu energie, avšak kvůli nedostatku hloubkových strukturálních opatření se poptávka nestabilizovala. Během posledních několika let znovu stouply ceny energie na světových trzích, zejména ceny ropy, což vyvolalo nový zájem o řízení poptávky.

Akce k výraznému snížení spotřeby energie nebudou účinné, pokud se nejdříve neurčí vlivy, které způsobují plýtvání s energií, aby se mohly v budoucnu potlačit.

⁵ Na rozdíl od Spojených států, kde spotřeba ropy nejdříve poklesla, ale později v období od roku 1973 do roku 2003 vzrostla o 16 %, je dnes ve Francii i přes mírný nárůst v současném období spotřeba ropy stále o 10 % nižší než před třemi desetiletími a energetická náročnost je o 30 % nižší než v roce 1973.

1. Potřeba přijmout zvláštní opatření ke zlepšení energetické účinnosti

Teoreticky by trh mohl časem dospět k nejučinnějšímu výsledku bez vnějšího zásahu. Avšak při daných technických vlastnostech trhů s energií se zdá být nutné podpořit a doplnit takové tržně vyvolané změny rychlejším zlepšením energetické účinnosti, aby se snížila poptávka po energii. Tržní síly budou také stále nezbytné k tomu, aby se nabídka přizpůsobila poptávce.

Nejvýznamnější překážkou zvýšení energetické účinnosti je nedostatek informací (o dostupnosti nových technologií a nákladech na ně a o nákladech na vlastní spotřebu energie, nedostatečné vyškolení techniků o správné údržbě a skutečnost, že účastníci trhu neberou na tato hlediska patřičný ohled). To může být hlavní problém při investicích, které jsou často dlouhodobé. Rozhodování o investicích může být také ovlivněno problémem protichůdných motivací (např. mezi pronajímatelem (který instaluje kotel) a nájemcem (který platí účty za vytápění)), nebo tím, že firemní investiční rozpočet není sladěn s rozpočtem na energie. Mohou také existovat zavádějící ceny (kvůli vyloučení vedlejších ekonomických účinků, nedostatku průhlednosti). Také technické překážky, například nedostatečná standardizace přístrojů a součástek, které spotřebovávají energii, mohou znesnadnit rychlý dopad nových energeticky účinných technologií na trh. Chyby v regulaci monopolních sektorů v minulosti v některých případech nechtěně vytvořily ve strukturách cen za energii pobídky ke spotřebě. Tyto obavy by mělo vyřešit zlepšení regulačního režimu v EU a zavedení průhlednějších tržních sil prostřednictvím liberalizace, avšak účinky dřívějších investičních rozhodnutí nás budou provázet ještě mnoho let.

1.1. Finanční překážky bránící správné reakci trhu

Nedostatek informací a odborné přípravy v oblasti nejnovějších technologií a jejich ekonomického a finančního dopadu na rychlost návratnosti investic, v některých případech v kombinaci s neochotou riskovat časně zavedení nových technologií a technik, může přimět investory, jako jsou banky, nadále podporovat zastaralou technologii, i když není nejučinnější nebo nenabízí nejlepší návratnost. Propagátoři energeticky účinných technologií zjevně musí uvádět jasné argumenty při usilování o podporu možných investorů, jako jsou banky nebo rizikové investiční fondy. Svoji roli zde sehraje také společnosti, které poskytují energetické služby (ESCO). Také průmysl, investoři a obecně spotřebitelé musejí být povzbuzeni k tomu, aby do svých finančních plánů zahrnuli energeticky úspornou variantu. Všichni účastníci si musejí být vědomi velice příznivého poměru nákladů a přínosů, někdy také velice krátké doby návratnosti – v některých případech dokonce i kratší než jeden rok – investic do energetické účinnosti. Pro posouzení rizik projektů mohou být vyvinuty jednoduché nástroje, jako příručky a počítačové programy pro analýzu životního cyklu nebo energetické audity stupně „investment grade“.

Kromě toho chybí přístup k přiměřeným finančním nástrojům, které podporují opatření k posílení energetické účinnosti; taková opatření jsou převážně malého rozsahu. Ze zkušenosti víme, že tradiční zprostředkovatelé, zejména banky, se často zdráhají podpořit projekty na úsporu energie. Jedním ze způsobů, který lze vyzkoušet, je myšlenka „globálních“ úvěrů⁶, kdy jsou prostředky následně přerozděleny zprostředkovatelem nebo „zúčtovacím střediskem“ s většími technickými a ekonomickými odbornými kvalifikacemi v oblasti

⁶ Například Evropská investiční banka navázala partnerství se zprostředkovateli (zpravidla národními nebo místními bankami) pro poskytování globálních úvěrů, které tyto zprostředkovatelé následně poskytnou na financování menších projektů.

energetické účinnosti. Další příležitostí jsou finanční modely založené na sdílených úsporách, které se v současné době používají v některých členských státech, například financování třetí stranou a smlouvy o dílo.

1.2. Potřeba energetických služeb

Na energetickou účinnost mělo kladný dopad otevření trhů. Konkurenční tlak přiměl elektrárenské společnosti vyrábět co nejúčinněji, zejména cestou investic do nových technologií (jako jsou například paroplynové turbíny).

Otevření trhů mělo dopad také na ceny elektrické energie. Ceny elektrické energie tedy pro velké průmyslové spotřebitele klesly v období roků 1995 až 2005 v reálných hodnotách průměrně o 10–15 %. Aby se však zaručila skutečná a účinná soutěž ve všech oblastech EU, zbývá toho ještě hodně udělat. Za tímto účelem přijme Komise koncem roku úplnou zprávu o stavu trhu a nedávno zahájila šetření o soutěži v jednotlivých odvětvích.

Samotné snižování cen energie nepodporuje ani starost o spotřebu ani investice na podporu energetické účinnosti. Existuje řada společností, které dodávají úsporná řešení a dostávají zaplacenou prostřednictvím úspor energie („ESCO“). Tyto společnosti stále potřebují politickou podporu ve formě pomoci v oblasti rozšiřování jejich činností, norem kvality a přístupu k financím, protože tyto společnosti se stále nacházejí ve svých počátcích. Další rozvoj odvětví ESCO by mohl značně přispět k realizaci mnoha dalších nákladově efektivních projektů a může hrát důležitou roli při překlenutí rozdílů mezi různými účastníky dodávajícími energii a technologie na jedné straně a spotřebiteli energie na straně druhé.

Komise si dobře uvědomuje dilema zvýšené spotřeby vyplývající z nižších cen vyvolaných zvýšenou účinností, které se dosáhlo díky zavedení tržních sil. Proto v prosinci roku 2003 navrhla směrnici o koncové energetické účinnosti a o energetických službách.

2. Potřeba jednání ze strany orgánů veřejné správy

Orgány veřejné správy, vnitrostátní nebo evropské, musejí působit v oblasti vyvažování nedostatků trhu. To však není vždy v jejich silách. Důvodů je několik.

Členské státy pochopily, že pro zajištění vyšší energetické účinnosti se toho musí dělat více. Váhají se závazkem povinně ročně snižovat spotřebu energie o 1 %, jak je navrhováno ve směrnici o energetických službách.

Státní podpora a daňová opatření jsou dva nástroje, které se navíc často zneužívají. Státní podpora je poskytována nejen k dosažení energetické účinnosti, ale také na výrobu elektrické energie z paliv, která neposkytují nejvyšší energetický výnos. Vzniká také účinek přemíry nesourodých malých dotací, které mají jen velice malý celkový dopad. Totéž platí i pro daňové nástroje. Úroveň daňového zatížení by měla být v zásadě snížena pro zvláštní výrobky s nízkou spotřebou energie a zvýšena pro výrobky s vyšší spotřebou.

V poslední řadě je zde potřeba trvalého pečlivého zkoumání dalšího slučování společností v odvětví energetiky a dopravy, které může poskytnout větší prostor pro zneužívání síly na trhu a nemusí nutně vést ke zvýšení energetické účinnosti.

3. Externí náklady a průhlednost cen

Současný systém cen energetických produktů nesměruje spotřebitele k takovým formám spotřeby, které nabízejí hospodárnější a účelnější využití energie.

Tento systém navíc nebere v úvahu relativní energetickou hodnotu produktů ani dopad jejich používání na životní prostředí. Současný cenový systém nezaručuje, že budou započítány i externí náklady. Zjevně nevytváří podnět spotřebovávat méně nebo vyrábět energii ze zdrojů, které jsou šetrnější k životnímu prostředí. Tento problém je akutní zejména v dopravě. Komise v bílé knize o dopravě „Evropská dopravní politika pro rok 2010: čas rozhodnout“, vydané v září roku 2001⁷, zaujala stanovisko, že dokud ceny nebudou odrážet veškeré sociální náklady na dopravu, zůstane poptávka uměle nepřiměřeně vysoká. Pokud by se uplatnila vhodná politika poplatků za používání infrastruktury, tato neúčinnost by z velké části zanikla.

Současná struktura cen a nízké ceny by dokonce mohly vést k vyšší spotřebě energie. Chybí úsilí seznámit spotřebitele s cenou za jejich spotřebu. Systém měření v reálném čase (takzvané „inteligentní elektroměry“) by mohl dosáhnout snížení spotřeby v denní době, kdy je cena za elektrickou energii vysoká.

4. Informace a vzdělávání: dva málo využívané nástroje

Zatímco zahájení veřejné informační kampaně vyzývající lidi, aby pili méně alkoholu, je považováno za normální, až doposud se věnovalo méně pozornosti informačním kampaním o energetické účinnosti.

Informační kampaně, které podávají jasné informace o tom, jak úspora energie může přinášet i finanční úspory, a které vybízí spotřebitele k jednání, mohou být účinné v tom smyslu, že změní vnímání problému a podpoří jednání. V tomto ohledu lze určit akce na třech úrovních:

- informace pro obyvatele o takových otázkách, jako je způsob snížení spotřeby energie v domácnostech, například používáním úsporného osvětlení a vytápění, nebo účelným nákupem,
- informace pro průmyslové zákazníky,
- informace pro odborníky v oblasti energetické účinnosti a poskytovatele služeb, aby se ve všech členských státech zajistilo vytvoření a dobré fungování sítě dobře vyškolených odborníků.

Nemělo by být obtížné přesvědčit spotřebitele, že pomocí relativně jednoduchých opatření může průměrná evropská domácnost uspořit významnou část svých výdajů, což je obzvlášť důležité pro domácnosti, které za energii utrácejí významnou část svého rozpočtu.

Vzdělávání a odborná příprava může hrát hlavní úlohu při posilování kultury energetické účinnosti. Jako příklad mohou sloužit určitá hlediska vzdělávání občanů v některých členských státech nebo speciální školicí kurzy, které budou zahájeny za účelem zvýšení energetické účinnosti v podnicích. Evropské programy v oblasti vzdělávání a školení mohou přispět k rozšíření dobrých postupů v členských státech do celého spektra celoživotního vzdělávání a také podpořit projekty spolupráce v této oblasti.

⁷ http://europa.eu.int/comm/energy_transport/wp_en.html

Při otevření trhů s energií konkurenci byly navíc ve všech členských státech vytvořeny vnitrostátní regulační orgány. Jejich úkolem je zaručit spravedlivou soutěž, avšak právní předpisy Společenství také stanoví, že budou dohlížet na udržitelné trendy spotřeby energie. Tato úloha regulátorů musí být v budoucnu posílena.

Roční zlepšení energetické účinnosti v 90. letech 20. století činilo 1,4 % za rok, avšak toto tempo nyní pokleslo a ustálilo se na hodnotě 0,5 %, což ukazuje, že současné úsilí je nedostatečné.

B. EVROPSKÁ INICIATIVA

Stanovení energetické politiky EU je komplexní úkol. Na jedné straně, než vstoupí Smlouva o ústavě pro Evropu v platnost, není zodpovědnost Unie v této oblasti jasně vymezena. Z tohoto důvodu musela být opatření politiky Společenství v oblasti energetiky přijata na základě jiných právních základů zakotvených ve stávajících smlouvách. Na druhé straně je energetika oblastí s velkým počtem účastníků: vlády, vnitrostátní regulátoři, velké společnosti, místní orgány atd. Proto, aby se všichni tito účastníci aktivizovali a aby se dlouhodobě změnila politika pro energetickou účinnost, je nezbytné silné politické poselství.

Výrazná akce v oblasti energetické účinnosti skutečně vyžaduje obecný strukturující rámec. V souladu se zásadou subsidiarity budou za provádění tohoto rámce odpovídat vnitrostátní, regionální a místní orgány, ale také průmysl. Pouze kombinace opatření na různých úrovních (EU, členské státy, regiony, místní úroveň, průmysl) umožní, aby se využil celý potenciál.

EU bude co nejvíce pokračovat v rozvoji tržních nástrojů, zejména dobrovolných dohod s průmyslem a informačních kampaní pro zvýšení povědomí spotřebitelů. Avšak i když se tyto nástroje mohou ukázat jako velice účinné, nemohou vždy sloužit jako náhrada za přijetí regulačních opatření určených k nápravě nedostatků trhu a k poskytování správných signálů spotřebitelům, pokud je to nutné.

Podle dostupných studií⁸ může EU nákladově efektivním způsobem uspořit 20% ze své současné spotřeby energie. Tyto studie uvádějí, že přibližně poloviny z této úspory může být dosaženo úplným uplatněním stávajících opatření, zejména již platných nebo navrhovaných směrnic Společenství. Tato zelená kniha se pokouší zahájit proces praktického využití takových možností a určit a následně realizovat co nejvíce nákladově efektivních opatření, aby se dosáhlo úspory až 20 %. Aby se tak stalo, musí Unie rychle vypracovat konkrétní akční plán, který bude sestaven po všeobecné konzultaci zúčastněných stran navazující na tuto zelenou knihu, a v případě potřeby po

⁸ Důvodová zpráva k návrhu Směrnice o koncové energetické účinnosti a o energetických službách – KOM(2003) 739. Databázová simulace MURE 2000, SOS Itálie; publikace „Economic Evaluation of Sectoral Emissions Reduction Objectives for climate change“, Blok a Joosen, ECOFYS, Utrecht, 2000; publikace „Energy Efficiency Indicators“, ODYSSEE, ADEME, Paříž, 2004; publikace „The Mid-term Potential for Demand-side Energy Efficiency in the EU“, Lechtenböhmer and Thomas, Wuppertal Institutie, 2005; zelený obchodní dopis „Powering Profits: How Companies turn energy efficiency into shareholder value“, duben 2005; článek „Improving energy efficiency by 5 % and more per year“, K. Blok, určený ke zveřejnění v Journal of Industrial Ecology; publikace „The Potential for more efficient electricity use in Italy“, F. Krause; publikace „The Energy Efficiency Challenge“, WWF, 2005; Evropská rada pro energeticky účinné hospodářství, sborník „Proceedings 2005 Summer study: Energy savings, What works and who delivers?“, www.eceee.org.

analýze nákladů a přínosů. Takový akční plán musí mobilizovat všechny účastníky: vlády členských států, regiony, obce, průmysl i jednotlivce – a musí pokrývat všechna odvětví, která vyrábějí a spotřebovávají energii. V takovém akčním plánu se musejí zvážít všechny typy nákladově efektivních akcí, včetně zdanění, státních dotací, ekonomických podnětů, partnerství s průmyslem atd.

1. Akce na úrovni Společenství

1.1. Začlenění energetiky do jiných politik Společenství

Kromě opatření, která mohou být navržena ke zlepšení energetické účinnosti v jednotlivých odvětvích, má EU a její členské státy „horizontální“ pravomoci, které v současné době nejsou dostatečně využívány. EU proto musí pomocí nástrojů, které se už osvědčily v jiných oblastech politiky, postavit energetickou účinnost do středu svých zájmů.

1.1.1. Výzkum a technický rozvoj

V této souvislosti je důležité zmínit význam výzkumu. U několika slibných technologií pro konečné uživatele je stále potřebná podpora výzkumu a vývoje. Investice Společenství a průmyslu do výzkumu a vývoje nových energeticky účinnějších technologií umožní EU, aby si v této oblasti udržela vedoucí postavení a dále zlepšovala energetickou účinnost za horizontem roku 2020.

Zejména řada obav zdůrazněných v tomto dokumentu (zvýšený podíl energie z obnovitelných zdrojů, účinnost výroby energie založené na fosilních palivech, účinnější elektrorozvodné sítě, účinnost automobilů,...) může být umenšena pouze účinným výzkumem a ukázkami ve spojení s ostatními opatřeními na regulačním a ekonomickém základě.

Komise dne 6. dubna 2005 přijala návrh sedmého rámcového programu pro výzkum a technický rozvoj. V oblasti energetiky navrhuje zaměřit se na omezený počet klíčových priorit, které odrážejí priority politiky nové Komise, mezi kterými jsou obnovitelné zdroje pro výrobu energie a paliv, technologie čistého spalování uhlí, inteligentní energetické sítě a energetická účinnost⁹ obsažené v hlavním „programu spolupráce“. Dobrým příkladem je projekt „čistý bezpečný automobil“, pro který se z hlediska energie plánují demonstrační projekty alternativních motorových paliv (biopaliv).

Značné výzkumné úsilí je věnováno také řízení spotřeby počítačových systémů a technikám „odsávání“ energie, které elektronickým zařízením umožňují odebírat energii pro jejich činnost z okolních zdrojů, jako je pohyb uživatele, tělesné teplo nebo sluneční záření.

1.1.2. Podpora osvědčených postupů a technologií

Komise také navrhla rozšíření programu „Inteligentní energie – Evropa“ na období roků 2007–2013 se (značně navýšeným) rozpočtem 780 milionů EUR. Program bude podporovat široký rozsah propagačních akcí a bude zaměřen na překážky v oblasti energetické účinnosti a obnovitelných zdrojů energie, které nejsou technického rázu (právní, finanční, institucionální, kulturní, sociální).

⁹ To zahrnuje oblasti jako palivové články, distribuovanou výrobu elektřiny a inteligentní energetické sítě, lepší účinnost elektráren na fosilní paliva a kombinované spalování a biopaliva v dopravě.

1.1.3. Zavedení a podpora osvědčených postupů na všech úrovních s pomocí národních akčních plánů

Integrované hlavní směry pro růst a zaměstnanost, které od roku 2005 spojují hlavní směry pro politiky hospodářství a zaměstnanosti členských států, poskytnou EU a jejím členským státům stabilní a soudržný rámec k provádění prioritních akcí, které Evropská rada určila v rámci lisabonské strategie. Ty budou základem vnitrostátních programů, které budou muset členské státy provádět.

Tyto hlavní směry, které Komise přijala dne 12. dubna 2005 pro období roků 2005–2008, poukazují na to, že současný a očekávaný vývoj cen ropy činí z akcí na podporu energetické účinnosti prioritu. Zpoždění našeho úsilí čelit těmto výzvám může způsobit zvýšení ekonomických nákladů na přijatá opatření. Za tímto účelem musejí členské státy dát prioritu podpoře energetické účinnosti „v souladu se současnými evropskými závazky“.

Členské státy musejí věnovat přiměřenou pozornost cíli zvýšit energetickou účinnost v souvislosti s jejich národními akčními plány pro růst a zaměstnanost.

V této souvislosti je jedním z klíčových opatření, které bude posuzováno v období konzultací po přijetí této zelené knihy, možnost dohody, že například ročně může každý členský stát přijmout akční plán pro energetickou účinnost, ve kterém budou uvedena zvláštní opatření, která se daný stát rozhodnul přijmout na základě právních předpisů Společenství nebo ze své vlastní iniciativy, aby v následujícím roce daného cíle v oblasti energetické účinnosti dosáhnul. Takový plán by mohl být přijímán na období jednoho roku, vyhodnocoval by úspěšnost opatření přijatých během předcházejícího roku z hlediska úspor energie i z hlediska efektivity vynaložených nákladů a současně by stanovil nová opatření a možné nové cíle pro následující období. Tyto plány by mohly být doplněny procesem odborného posouzení na úrovni Společenství, které provede skupina odborníků na vysoké úrovni pro oblast energetické účinnosti, jakož i fórum pro udržitelnou energii, a následně by Komise provedla roční srovnání s referenčními ukazateli. Toto přezkoumání a srovnání s referenčními ukazateli by pomohlo porovnat osvědčené postupy s cílem rozšířit je do celého Společenství.

1.1.4. Lepší využití zdanění

Evropská unie může podporovat daňová opatření, která podpoří určité formy chování, nebo jim zabrání, ve větší míře, než tak v současnosti činí. V současné době zůstává daňová politika Společenství příliš často jednoduchým nástrojem ve službách rozpočtu, bez výrazné souvislosti s jinými politikami, a je plná výjimek, které členské státy z nejrůznějších důvodů požadují. Přesto se musí uznat, že na úrovni Společenství bylo vynaloženo značné úsilí, jehož důkazem je přijetí směrnice 2003/96/ES o zdanění energie, která stanoví výhodné podmínky pro kogenerační jednotky, rozvoj obnovitelných zdrojů energie, železniční a říční dopravu atd. Na stole Rady leží významné návrhy týkající se zejména paliva pro naftové motory pro obchodní využití. Rovněž probíhá hloubková reforma, pokud jde o osobní automobily.

Zdanění energetických výrobků ve formě cel spadá do působnosti EU. Tohoto nástroje lze využít pro **přiblížení harmonizace daňových režimů, například prostřednictvím podpory vývoje vozidel, která používají čistší palivo a která mají vyšší energetickou účinnost.**

Na úrovni Společenství se musí přezkoumat soudržnost celé oblasti zdanění vozidel. Musí se posoudit nový rámec, který umožní zavedení mechanismu schopného vyměřit diferencované daně – např. silniční daně a registrační poplatky – podle spotřeby energie, a který také umožní

vzít v úvahu úroveň emisí CO₂. To by podpořilo používání vozidel s nízkou spotřebou a znevýhodňovalo „žrouty benzínu“. Taková politika, která může být navržena tak, aby neměla žádný dopad na rozpočet členských států, by vytvořila „zelenější“ zdanění vozidel tím, že by podpořila nákup vozidel s nízkou spotřebou. To by také napomohlo vzniku nových trhů, protože by se urychlila obměna vozidel.

Komise vydala v roce 2002 sdělení o zdanění vozidel¹⁰, které obsahovalo řadu doporučení a budoucích akcí. Na tomto základě Komise zvažuje návrh zaměřený na dva hlavní cíle:

- lepší působení vnitřního trhu v této oblasti;
- restrukturalizace základu daně tak, aby se do něj započítaly prvky přímo související s emisemi CO₂, zejména pro automobily s výkonnými motory. Z toho by souběžně vyplynuly změny v registračních poplatcích i v odvodech splatných při prvním uvedení vozidla do provozu.

Musí se analyzovat i další příležitosti, a to s cílem posílit kladný dopad daňové politiky na vyšší energetickou účinnost. V této souvislosti by se diskuse mohla zaměřit na myšlenky, jako je:

- soustředění úsilí, pokud jde o spotřební daň, na několik významných politických oblastí (například harmonizaci sazeb tam, kde vznikají zásadní problémy narušující hospodářskou soutěž, použití diferencovaných daňových opatření pro podporu obnovitelných zdrojů);
- sblížení spotřebních daní na energetické produkty a na elektrickou energii spotřebovávanou ve výrobě, ale na vyšším konci stupnice, jakož i zavedení automatické valorizace všech spotřebních daní, aby se zabránilo jejich poklesu z důvodu inflace;
- zdanění dopravy, jak z hlediska spotřebních daní tak z hlediska DPH;
- podmínky pro příhraniční obchod;
- zdanění vstupů pro výrobu tepla, zejména pro velkou bytovou výstavbu;
- racionalizace osvobození a výjimek z daní.

Pokud se ukáže, že v oblasti nepřímých daní je nemožný pokrok kvůli požadavku na jednomyslné rozhodnutí, lze jako poslední možnost očekávat rozšířenou spolupráci v oblasti energetické účinnosti. Rozšířená spolupráce, zavedená Amsterodamskou smlouvou, povoluje skupině členských států prohloubit vzájemnou spolupráci a současně nechat otevřené dveře ostatním členským státům, které se mohou připojit později. Kromě různých podmínek, které Amsterodamská smlouva ukládá, nesmí rozšířená spolupráce vytvořit překážky obchodu mezi členskými státy ani narušit hospodářskou soutěž. Z tohoto pohledu není zřejmé, že by taková skupina členských států, které by společně rozhodovaly o opatřeních určených ke zlepšení energetické účinnosti, mohla kterýkoli z těchto kroků uskutečnit.

10 KOM(2002) 431.

1.1.5. Lépe cílená státní podpora

Státní podporu ve prospěch energetické účinnosti schvaluje Komise v souladu s pokyny Společenství pro poskytování státní podpory na ochranu životního prostředí. Platnost stávajících pokynů vyprší na konci roku 2007. **Revize těchto pokynů, jejichž příprava musí být zahájena během roku 2005, bude příležitostí položit větší důraz na opatření určená k podpoře ekologické inovace a zvýšení produktivity vyplývající ze zvýšené energetické účinnosti.**

Tato revize by také mohla být příležitostí k zavedení výjimky z povinnosti oznámit podporu, pokud nepřesáhne určitou úroveň, což by členským státům poskytlo větší manévrovací prostor k financování opatření v oblasti energetické účinnosti.

1.1.6. Otevření veřejných zakázek

Pro zvýšení energetické účinnosti existuje mnoho technologií. Problém spočívá v tom, že pro některé nové energeticky účinné technologie není dostatečně významný trh, který by zvýšeným prodejem umožnil kompenzovat vyšší vývojové a výrobní náklady.

Podnět pro dosažení tohoto cíle by mohly vytvořit veřejné zakázky. Představují přibližně 16 % HDP EU¹¹. Odhadovalo se, že jen v zemích EU-15 nakupují veřejnoprávní subjekty každý rok 100 000 osobních automobilů, 100 000 dodávek, 30 000 nákladních automobilů a 15 000 autobusů. **Pokud by orgány veřejné správy (státní správy, místní orgány) mohly společně nakupovat vozidla, která méně znečišťují životní prostředí a která mají vyšší energetickou účinnost, jasně by to povzbudilo výrobce motorů a pomohlo vytvořit důvěryhodnost trhu s tímto typem vozidel.** Toto téma je součástí právě probíhající diskuse ve skupině CARS 21. Pokud by například místní orgány ve městech, kde znečištění přesáhne určitou úroveň, nakupovaly z 25 % čistší a úspornější automobily, znamenalo by to každý rok nákup přibližně 60 000 automobilů.

Automobily jsou však pouze jedním příkladem z mnoha jiných, které lze uvést. Obecně se Komise snaží podpořit „zelené“ veřejné zakázky a podněcovat kupující z řad evropských veřejnoprávních subjektů (na federální nebo regionální/místní úrovni), aby do svých smluv začleňovali ekologická kritéria¹². Musí se to týkat nákupů prováděných všemi veřejnými orgány, vnitrostátními orgány, ale také evropskými institucemi, protože evropské instituce by měly jít příkladem a otevřít nové trhy pro výrobky, které mají nižší spotřebu energie.

1.1.7. Hledání financí na evropské úrovni

Financování je jedním z hlavních problémů, který je třeba vyřešit, s vědomím toho, že některá průmyslová odvětví prohlašují, že v současné době očekávají návratnost investic přibližně do dvou roků. Členské státy již na vnitrostátní úrovni zavedly různé podpůrné mechanismy, zejména podporu investic, jakož i snížení nebo odpuštění daní. Aby se zvýšila účinnost těchto režimů a získala důvěra investorů, je důležité posoudit zřízení výhodnějšího rámce pro investování v tomto odvětví. Tento rámec by mohl být v budoucnu dále posílen, pokud by byl harmonizován na úrovni Společenství a zahrnoval zejména Evropskou investiční banku (zejména v rámci okruhu „riziková zařízení“).

¹¹ http://europa.eu.int/comm/internal_market/publicprocurement/studies_en.htm

¹² <http://europa.eu.int/comm/environment/GPP>

Komise navrhla pro politiku soudržnosti EU v nastávajícím programovém období roků 2007–2013, aby vyšší energetická účinnost a podpora čisté městské dopravy tvořila výslovné cíle činnosti Evropského fondu pro regionální rozvoj, a to v konvergenčních regionech i v regionech, ve kterých běží programy pro vytvoření regionální konkurenceschopnosti.

Komise navíc navrhla otevřít v současném programovém období Fond soudržnosti, který mohl být původně využíván pouze pro projekty v oblasti dopravy a životního prostředí, i pro jiné oblasti významné pro udržitelný rozvoj a přínosy pro životní prostředí, mezi než patří energetická účinnost a čistá městská a veřejná doprava. Takové projekty však musejí být plně integrovány do konceptu regionálního rozvoje a Komise má v úmyslu vydat k tomuto problému další pokyny ve formě strategických pokynů Společenství k politice soudržnosti v letech 2007-2013, které účinněji propojí politiku soudržnosti s lisabonským procesem. Význam a potenciál synergií mezi politikou soudržnosti a energetickou účinností dále podtrhuje skutečnost, že velká část finančních zdrojů politiky soudržnosti bude věnována regionům deseti nových členských států, kde je velký potenciál pro zvýšení energetické účinnosti.

1.2. Zvláštní opatření v rámci energetické politiky

1.2.1. Budovy

Provádění směrnice o energetické náročnosti budov (2002/91/ES), počínaje rokem 2006, umožní v období od nynějška do roku 2020 získat 40 Mtoe (megatun ropného ekvivalentu)¹³. Komise proto musí sledovat důsledné uplatňování uvedené směrnice.

Úkolem Komise bude poskytnout členským státům potřebné nástroje pro rozvoj rámce pro jednotnou metodiku výpočtu energetické náročnosti budov. Bylo vytvořeno přibližně 30 evropských (CEN) norem. Členské státy naznačily, že tyto normy budou dobrovolně uplatňovat. Pokud by se tyto normy nedodržovaly dobrovolně, nebo pokud by se prokázala nerovnocennost, lze v budoucí pozměněné verzi směrnice o budovách zvážit povinné normy.

Článek 7 uvedené směrnice požaduje certifikaci energetické náročnosti budov s celkovou užitnou podlahovou plochou větší než 50 m² při jejich výstavbě, prodeji nebo pronájmu. Certifikáty musejí být doplněny doporučeními na snížení energetické náročnosti budov, která jsou efektivní vzhledem k vynaloženým nákladům. Členské státy jsou zodpovědné za usnadnění financování těchto doporučení.

Jednou z možností je navrhnout rozšíření směrnice tak, aby se zlepšila energetická náročnost budov, pokud se budou renovovat. Stávající směrnice se uplatňuje pouze na renovované budovy, jejichž celková užitná podlahová plocha je větší než 1 000 m². Byla zpracována studie¹⁴, která dospěla k závěru, že technický potenciál této směrnice může být značný, pokud by se její pravidla uplatnila na všechny renovace. Z ekonomického hlediska spočívá největší příležitost v propojení opatření na zlepšení energetické účinnosti s modernizací; to musí být nejen efektivní vzhledem k vynaloženým nákladům, ale také proveditelné, a zbývá jen projednat, jak toho lze v praxi nejlépe dosáhnout.

Studie společnosti Ecofys, uvedená v poznámce pod čarou 14, odhaduje, že čisté dopady stávající a případně nové směrnice o energetické náročnosti budov na zaměstnanost jsou

¹³ Viz důvodovou zprávu uvedené směrnice.

¹⁴ Ecofys, DM 70067, „Cost effective retrofit in buildings“, 2005.

velice významné. Konzervativní odhad zisků při efektivně vynaložených nákladech přesahuje 70 Mtoe, což znamená, že toto odvětví samotné může vytvořit nejméně 250 000 pracovních míst na plný úvazek. Jedná se o pracovní místa pro vysoce kvalifikované osoby a pro profese v oblasti stavebnictví všeobecně. Zaměstnanost se vytváří především na místní úrovni, v místech, kde se mají provádět změny v budovách.

Přibližně třetina energie používaná v budovách se spotřebuje na osvětlení. Možné úspory mohou dosáhnout až 50 % nebo i více, jak prokázaly různé projekty prováděné v rámci „Evropského programu pro zelené světlo“. Aby se tento potenciál využil a aby se pokryla zvýšená poptávka, může Evropa ukázat cestu podporou využívání a dalšího vývoje modernějšího a inteligentního osvětlení¹⁵.

Energeticky úsporná elektrická žárovka odebírá pětkrát menší proud než klasická žárovka. Výměnou žárovek lze v průměrné domácnosti snadno ročně ušetřit 100 EUR.

1.2.2. Domácí spotřebiče

Rámcová směrnice umožňuje od roku 1992 členským státům vyžadovat, aby spotřebitelé byli prostřednictvím značení informováni o energetické účinnosti celé řady elektrických spotřebičů. Během posledních čtyř let se Komise snažila rozšířit počet druhů takto označovaných spotřebičů. Komise musí v tomto směru pokračovat a zapojit průmysl do procesu vymezení těchto činností v oblasti informování spotřebitelů.

Toto je oblast, ve které lze dosáhnout významného zlepšení prostřednictvím kombinace opatření na informování spotřebitele o minimálních úrovních účinnosti a dobrovolných dohod¹⁶. Nově přijatá směrnice o ekologicky orientovaných konstrukčních požadavcích, která stanoví požadavky na konstrukci elektrických spotřebičů určených pro spotřebitele, však navrhuje nový přístup. Rada a Evropský parlament nedávno dospěly ke shodě na tomto cíli. Jedním z cílů směrnice je uplatnit požadavky na energetickou účinnost a současně zabránit negativním následkům na jiné stránky životního prostředí, nebo v souvislosti s jinými fázemi životního cyklu spotřebičů.

Do té míry, nakolik má spotřeba energie významný dopad na životní prostředí, což je častý případ domácích spotřebičů, by mělo být nyní možné stanovit požadavky na energetickou účinnost velkého počtu spotřebičů a aplikací. Například ovládání pohotovostního režimu („stand-by“) osvětlení, topení, chlazení a elektrických motorů¹⁷. Problémy s pohotovostním režimem musejí být vyřešeny zvláštními opatřeními. Tento způsob plýtvání energií ve skutečnosti stále narůstá, protože tuto funkci nabízejí další a další spotřebiče. Ačkoliv u některých spotřebičů byl pohotovostní režim první formou řízení spotřeby energie, může rovněž představovat významné energetické ztráty. Množství elektrické energie, která se spotřebuje v pohotovostním režimu, může činit 5 až 10 % celkové spotřeby elektrické energie

¹⁵ Další úspor může být dosaženo zaváděním osvětlení na bázi polovodičových LED (svítivých diod), od kterého se v Evropě očekává do roku 2015 snížení špičkové poptávky v řádu 40 GW nebo úspora 2 miliard barelů ropy ročně (reference: uvedeno v publikaci „Photonics for the 21st Century“, VDI, 2005).

¹⁶ Viz příloha 2.

¹⁷ Směrnice má potenciál vytvořit zisk v oblasti vyšší účinnosti ve výši nejméně 20 Mtoe a současně učinit evropský průmysl konkurenceschopnějším ve světovém měřítku.

v domácnostech¹⁸. Technický vývoj nyní nabízí účinnější režimy „spánku“, než jaké se dosud používají, a vyvstala silná potřeba podpořit rychlé zavádění této technologie.

Spojené státy a Japonsko již vyvinuly iniciativy k tomu, aby některé typy spotřebičů dosáhly maximální spotřeby 1 W. V Evropě, stále v souvislosti se směrnicí o ekologicky orientovaných konstrukčních požadavcích, se předpokládá:

- podnícení a podpora dobrovolných dohod,
- v případě potřeby zavedení prováděcích opatření pro snížení ztrát v pohotovostním režimu u některých skupin spotřebičů¹⁹,
- podpora vývoje technologií a opatření zaměřených na omezení ztrát elektrické energie v pohotovostním režimu na mezinárodní úrovni.

1.2.3. Omezení spotřeby paliva u automobilů

Spotřeba soukromých vozidel a motocyklů v roce 2005 v EU činí přibližně 170 Mtoe, což je téměř 10 % naší hrubé spotřeby.

Během posledního desetiletí se průměrná spotřeba zlepšila, avšak toto zlepšení bylo vyrovnáno zvýšením počtu vozidel a jejich větším používáním; navíc se nyní objevují tendence používat těžší výkonná vozidla, což může vést k dalšímu zhoršení energetické situace.

Aby se tato spotřeba omezila, uzavřela Unie dohody s automobilovým průmyslem, které byly dosud dobrovolné, a zavedla značení energetické účinnosti vozidel.

V rámci skupiny CARS 21 se musí zpracovat doporučení, jak nejlépe postupovat. Při rozhodování o tom, jak a zda v tomto směru postupovat, se musí co nejlépe definovat pojmy „čistý“ a „účinný“, s uvážením potřeby podporovat cíl technologicky neutrálním a nákladově efektivním způsobem, aby každá iniciativa umožnila průmyslu vývoj vhodné technologie ke splnění požadovaného cíle. Některá z opatření, o kterých je třeba diskutovat, jsou:

- Dobrovolnou dohodou s automobilovým průmyslem chce EU dosáhnout průměrných emisí CO₂ 120 g/km u všech nových osobních automobilů prodávaných v EU. Tohoto záměru, který přijal Evropský parlament a Rada, je třeba dosáhnout dohodami, které zavážou evropské, japonské a korejské výrobce automobilů, aby snížili emise CO₂ na úroveň 140 g/km do roků 2008/09, aby provedli kroky zaměřené na trh, které ovlivní rozhodování spotřebitelů ve prospěch nákupu automobilů s nižší spotřebou paliva, a konečně aby zlepšili kvalitu informací pro spotřebitele o spotřebě paliva.

To znamená, že park nových osobních automobilů uvedených na trh v letech 2008/09 bude mít průměrnou spotřebu benzínu přibližně 5,8 l/100 km nebo spotřebu nafty

¹⁸ Zdroje: IEA „Things that go blip in the night“, IEA 2005 „Saving electricity in a hurry“, Fraunhofer institute „Study on options on a stand by label for Federal Ministry of Economics and Labour February 2005“.

¹⁹ Podobně jako „kodexy chování“ pro zdroje energie a digitální adaptéry pro televizní přijímače.

přibližně 5,25 l/100 km. To představuje snížení spotřeby paliva přibližně o 25 % v porovnání s rokem 1998.

Avšak trend používání větších, těžších a výkonnějších vozidel představuje nebezpečí, že tento cíl nebude splněn. Je nutné zvážit, jak snížit množství emisí ze 140 g/km v letech 2008/09 na 120 g/km v roce 2012. V této souvislosti si je Komise vědoma velké výzvy spojené s cílem dosažení emisí 120 g/km. Dosažení tohoto cíle nebude možné bez nákladů, avšak spotřebitelům a společnosti jako celku nabízí další výhody. Například spotřebitelé budou mít prospěch z úspory paliva, který se bude s rostoucími cenami paliva zvyšovat.

- Značení vozidel: Evropský systém značení vozidel ukládá členským státům, aby zajistili informování uživatelů o spotřebě paliva a emisích CO₂ nových soukromých vozidel. To uživatelům umožňuje informovaně vybírat. Tato povinnost zahrnuje umístění nálepky s požadovanými informacemi na každý nový automobil nabízený k prodeji nebo do jeho blízkosti. Komise v současné době, na základě zpráv o provádění směrnice, studuje opatření, která mohou být navržena pro zlepšení její účinnosti.

Je třeba zdůraznit, že u výrobků spotřebovávajících energii jiných než vozidel jsou kromě dobrovolných dohod a ustanovení o značení stanoveny také požadavky na minimální účinnost, avšak pouze tam, kde je to oprávněné vzhledem k tržním podmínkám.

Zkušenosti s evropským průmyslem vyrábějícím bílé zboží, který má díky nejlepší technologii vyvinuté v souladu s normami stanovujícími minimálními požadavky a díky řádnému programu značení vedoucí postavení ve světě, ukazují, že z dlouhodobého hlediska může mít i náš automobilový průmysl skutečný prospěch z požadavků na účinnost uplatňovaných na jeho domácím trhu, a neutrpí.

1.2.4. Informování a ochrana spotřebitele

Tato zelená kniha určila nedostatky v informování a ve vzdělávání spotřebitelů a široké veřejnosti. Pro nápravu tohoto stavu se musí uskutečnit mnoho akcí na vnitrostátní, regionální i místní úrovni. EU tyto iniciativy podporuje, například formou programu ManagEnergy. Program ManagEnergy podporuje účastníky na místní a regionální úrovni, kteří pracují v oblasti obnovitelných zdrojů energie a poptávky po energii.

V současné době byla napříč EU, zeměmi EHP a kandidátskými zeměmi EU zahájena široká veřejná kampaň na zvýšení povědomí veřejnosti o udržitelné energii: Udržitelná energie v Evropě 2005–2008. Je určena k tomu, aby způsobila opravdovou změnu v chování hlavních dotčených účastníků, a ti se sami zavázali k přechodu na účinnou výrobu a spotřebu čisté a udržitelné energie na základě obnovitelných zdrojů energie a energetické účinnosti, a to i v oblasti dopravy. Nová kampaň je financována z evropského programu „Inteligentní energie – Evropa“ a má rozpočet 3,6 milionu EUR.

Kampaň oslovuje všechna hlavní odvětví udržitelné energie, která přispívají ke strategii udržitelného rozvoje Společenství a prostřednictvím podpory průmyslu, energetických

agentur, sdružení a spotřebitelských aktivit se snaží usnadnit provádění právních předpisů Společenství o udržitelné energii, jakož i vnitrostátních a místních opatření²⁰.

Informování veřejnosti je prvním cílem, druhým cílem je informování a odborná příprava pracovníků v odvětví energetiky. Aby architekti mohli při návrhu budov dosáhnout úspor energie, musejí mít dostatek znalostí o nejnovějších technologiích. Totéž platí pro pracovníky, kteří instalují systémy vytápění a kteří musejí radit svým zákazníkům. Tyto akce lze zahájit na evropské úrovni, avšak zjevně je nutné, aby byly přijaty a prováděny vnitrostátními, regionálními a místními orgány.

Podle druhé směrnice o elektrické energii musejí členské státy dále zajistit, aby spotřebitelé měli prospěch z takzvaných univerzálních služeb; jinými slovy, aby měli právo být na svém území zásobováni elektrickou energií dané kvality a za přiměřené, průhledné a snadno porovnatelné ceny. Spotřebitelé také musejí mít možnost změnit si dodavatele za nediskriminačních podmínek. Stejná směrnice kromě toho požaduje, aby elektrárenské společnosti informovaly svoje současné i potenciální zákazníky o složení energie, kterou mají ve svém výrobním portfoliu.

2. Vnitrostátní úroveň

K uskutečnění opatření pro podporu energetické účinnosti je v mnoha směrech nejvhodnější vnitrostátní úroveň. Akce vnitrostátních orgánů posílí snahu Společenství, která by sama o sobě nebyla dlouhodobě natolik účinná. Vnitrostátní orgány by měly být podporovány ve využívání celé řady opatření, jež mají k dispozici, a to prostřednictvím regulátorů, lepšího řízení dodavatelského řetězce pro elektrickou energii, zavedení certifikačního mechanismu a optimalizace silniční dopravy. Je třeba mít na paměti, že v každém členském státě lze nalézt vynikající příklady osvědčených postupů, které si zaslouží, aby se rozšířily.

2.1. Regulace síťových činností

Při přenosu elektrické energie se ztratí až 10 % vyrobené energie (přibližně 2 % při přenosu, 8 % v rozvodu). Tato čísla lze v mnoha případech výrazně snížit pomocí nákladově efektivních opatření. Avšak provozovatelé přenosové soustavy ani rozvodné společnosti nemají pobídky k tomu, aby uskutečnili investice nutné k dosažení úspor. Protože zvýšená účinnost znamená snížení ztrát, znamenalo by to v obecném případě snížení poplatků za přenos, a v systému regulovaného přístupu třetích stran by to pro společnost, která investovala, znamenalo finanční ztrátu. Pokud se tedy nevytvoří regulační systém založený na pobídkách – tj. systém, v němž si provozovatelé přenosové soustavy a rozvodné společnosti budou moci ponechat příslušný podíl z čistého zisku dosaženého zvýšením účinnosti – není pravděpodobné, že se potřebné investice uskuteční.

Provozovatelé přenosové soustavy mohou zahrnout svoje postupy řízení ztrát (opatření na průhlednost informací a podmínky pro náhrady za nákup energie) do svého programu shody vytvořeného ve smyslu směrnice 2003/54/ES. Skupina evropských regulátorů plynu

²⁰

Kampaň bude podporovat propagační činnosti hlavních účastníků, jako jsou vlády členských států, regiony, obce, energetické agentury, výrobci energie, ale také společnosti poskytující energetické služby, podniky veřejných služeb, průmyslové výrobní závody, investoři ve stavebnictví, zemědělský a lesní průmysl, spotřebitelská, průmyslová a zemědělská sdružení, finanční instituce, domácí a zahraniční obchodní asociace, nevládní organizace a instituce pro spolupráci při vývoji. V budoucnosti by měly být zahájeny i další iniciativy tohoto druhu.

a elektrické energie by mohla být vyzvána, aby navrhla pokyny pro správné postupy pro regulaci tarifů za přenos a rozvod a pro energetickou účinnost. Tyto pokyny by mohly vycházet ze zásady, že provozovatelé přenosové soustavy a rozvodné společnosti mají být povinni uskutečnit všechny investice, které přispívají k nižším nákladům (tj. jejich důsledkem dojde k čistému snížení tarifů), a že jim bude povoleno ponechat si rozumný podíl z výsledného čistého zisku. Kromě toho se skupina síťových regulátorů a jiní dotčení účastníci mohou zabývat možností zavedení systému certifikace energetické účinnosti.

2.2. Regulace dodavatelských činností

Komise v prosinci roku 2003 navrhla směrnici o koncové energetické účinnosti a o energetických službách. Tato směrnice bude ukládat dodavatelům energie a rozvodným společnostem, aby spotřebitelům nenabízeli pouze elektrickou energii, plyn nebo ropné produkty, ale aby rozšířili svoji nabídku také v tom smyslu, aby spotřebitelům dali možnost zvolit si energetické služby. To by zahrnovalo celistvý balíček, jako například tepelné a světelné pohodlí, výrobu teplé vody v budovách, dopravu atd. Cenová konkurence mezi dodavateli energetických služeb povede ke snížení energie spotřebované těmito službami, protože cena energie by normálně tvořila velkou část (někdy nejdůležitější) celkové ceny za službu. Nabídka komplexní služby tohoto druhu umožní tržním silám hrát důležitou úlohu při zvyšování energetické účinnosti v místě dodávky energetických služeb.

Mohla by se přezkoumat současná cenová struktura energetických produktů, protože nepobízí spotřebitele k rozumnějšímu užívání. Námětem ke zvážení může být také podpora nižší spotřeby v období špiček a v období nepokryté poptávky. To by znamenalo, že regulátoři na vnitrostátní úrovni budou podporovat systémy měření, které umožní uživatelům, aby mohli být informováni o své okamžité spotřebě v reálném čase.

2.3. Výroba elektrické energie

Toto odvětví má vzhledem k úrovni „plýtvání“ energií při výrobě elektrické energie činící 66 % velké možnosti. Pokud se používá běžná technologie, přeměnění se na elektrickou energii pouze 25 až 60 % použitého paliva. V porovnání se starými turbínami na pevná paliva, z nichž některé byly uvedeny do provozu v 50. letech minulého století, patří mezi v současné době nejúčinnější dostupné systémy kombinované paroplynové turbíny („CCGT“).

Evropskému systému výroby elektrické energie přinesla v souvislosti s účinností paliva významné přínosy liberalizace a přísné normy pro emise. Z trhu zmizelo mnoho starých a nadbytečných elektráren a ve většině případů je přednostně nahradila účinnější technologie CCGT (její účinnost se pohybuje mezi 50 a 60 %).

Asociace Eurelectric, což je evropská asociace zastupující elektrárenský průmysl, předpovídá, že při předpokládaném růstu 1,5 % ročně se pro výrobu elektrické energie musí do roku 2030 instalovat v zemích EU-15 přibližně 520 GW nové kapacity. To znamená obrovské investiční náklady v řádu miliard EUR.

Proto má EU jedinečnou příležitost, jak v rámci svých kapacit pro výrobu elektrické energie zásadně zvýšit účinnost využití paliva. Evropský systém obchodování s emisemi je účinný prostředek k podnícení výrobců elektrické energie, aby při co nejefektivněji vynaložených nákladech snížili emise a zvýšili účinnost. Komise plánuje přezkoumání tohoto systému v polovině roku 2006. Sestavením národního alokačního plánu a vytvořením celkového

nedostatku na trhu mohou členské státy nadále využívat systém obchodování s emisemi (EU ETS) jako nástroj k podnícení účinnější výroby energie.

V souvislosti s tvorbou akčního plánu pro energetickou účinnost na rok 2006 se budou muset pečlivě uvážit některé závažné otázky:

- **Zajištění, aby se pro výrobu elektrické energie v Evropě používala pouze nejúčinnější (CCGT) technologie.** Nejúčinnější technologie v současné době dostupná má výtěžnost téměř 60 % a vyrábí ji převážně evropské společnosti. Avšak i konkurenti z jiných částí světa nyní nabízejí technologii CCGT, s nižšími počátečními investičními náklady, avšak s výrazně nižší účinností paliva, která se pohybuje kolem 40 %. Je nutno uvážit, jaké akce lze podniknout, aby se zajistilo, že naše výroba v EU bude vysoce energeticky účinná.
- **Podpora distribuované výroby elektrické energie.** Nejvyšší ztráty v dodavatelském řetězci elektrické energie (výroba – přenos, rozvod – dodávka) představuje nevyužitě teplo, které uniká ve formě páry, většinou ohřevem vody nutné pro chlazení při výrobním procesu. Dodavatelský řetězec je stále velkou měrou charakterizován centrální výrobou elektrické energie ve velkých elektrárnách, po kterém následuje nákladný přenos elektrické energie kabely ke konečným spotřebitelům. Při tomto přenosu vznikají další ztráty, zejména v rozvodech. Takže centrální výroba elektrické energie má výhody v podobě úspor z rozsahu, ale také plýtvá energií.

Nynější potřeby investic v oblasti výroby elektrické energie by mohly být pro Evropu výhodné, pokud by se využila možnost usnadnit přesun výroby elektrické energie z velkých elektráren do čistších a účinnějších distribuovaných elektráren a do výroby v místě odběru. Distribuovaná výroba se také obvykle nachází mnohem blíže využitelným odbytištím pro teplo, které se při konvenční výrobě ztratí, takže se zvýší možnost dalšího využití tepla, což výrazně zvýší účinnost využití paliva. Tato změna bude postupný proces, který může být na vnitrostátní úrovni usnadněn použitím správných pobídek pro průmysl.

Druhá směrnice o elektrické energii, 2003/54/ES, již obsahuje pobídky pro členské státy a pro vnitrostátní regulační orgány, aby podporovaly distribuovanou výrobu s uvážením jejích výhod pro přenosové a rozvodné sítě ve formě dlouhodobého zamezení investičním nákladům. Členské státy musejí dále zajistit, aby povolovací řízení pro tento typ výroby brala v úvahu jeho malý rozsah a tedy jeho možný omezený dopad. Proto je žádoucí zjednodušení a snížení regulačního zatížení povolovacích řízení pro distribuovanou výrobu: to musejí zajistit státní orgány, regulátoři a místní a regionální orgány. Komise se postará o to, aby se dodržovala opatření stanovená směrnicí. V každém případě je pro soulad s pravidly Společenství o svobodě usazování a o poskytování služeb nezbytné, aby povolovací řízení pro výrobu energie byla založena na kritériích nediskriminace, jež budou včas oznámena příslušným podnikům, čímž se zajistí, že volnost daná vnitrostátním orgánům nebude svévolně zneužita. Podstata a obsah závazků veřejných služeb, které mají být uloženy systémem správních povolovacích řízení, musejí být dotčeným podnikům jasně a předem oznámeny. V případě, kdy je omezen počet vydávaných povolení k provádění určité činnosti, nesmí být platnost takového povolení kratší než doba nutná pro odpis investic a přiměřenou návratnost kapitálu. Každá osoba dotčená

omezujícím opatřením založeným na takové odchylce musí mít také možnost odvolání.

- **Kogenerace** také představuje významný potenciál pro zvýšení účinnosti. K dnešnímu dni se v EU touto technologií vyrobí přibližně jen 13 % spotřebované elektrické energie. Členské státy musejí směrnicí, která podporuje používání vysoce účinné kogenerace, provést do února roku 2006. Musejí zajistit, aby se tato technologie využila co nejlépe. Kromě toho mohou podnítit další pokrok ve vývoji technologie pro kogeneraci nejen z hlediska energetické účinnosti a přizpůsobitelnosti paliva, ale také s cílem snížit náklady na výstavbu. Členské státy mohou také dále zkoumat a vyvíjet technologie pro kogeneraci, které mohou zvýšit využívání obnovitelných zdrojů.
- Většina z 25 členských států EU má systém oblastního vytápění, a zejména v nových členských státech ve střední Evropě s ekonomikami v transformačním procesu je to velmi běžný způsob zásobování teplem, především pro domácnosti. Oblastní systém vytápění, pokud je dobře řízen, může být příznivý k životnímu prostředí. Odhaduje se, že jenom stávající systémy oblastního vytápění a kogenerační zařízení, včetně průmyslově nasazených, mohou uspořit 3–4 % primární spotřeby energie v porovnání s oddělenou výrobou.

Hlavním problémem, který se musí vyřešit, je však to, jak financovat modernizaci starých systémů. Za tím účelem se musejí zmobilizovat finanční instituce, jako je Evropská investiční banka, aby bylo možno financovat opatření na zlepšení energetické účinnosti systémů oblastního vytápění. Konečně je také nutno stanovit, jak se má **podporovat zvýšení výtěžnosti energie v tepelných elektrárnách spalujících uhlí nad 50 % v co nejkratší době**. Významnou roli bude pravděpodobně hrát výzkum podporovaný Společenstvím.

2.4. *Bílé certifikáty – tržní nástroj*

Politika založená na pobídkách má tu nevýhodu, že ne vždy nasměruje tržní síly k nejvýhodnějším řešením z hlediska vynaložených nákladů. Systémy bílých certifikátů byly částečně zavedeny v Itálii a ve Spojeném království, připravují se ve Francii a uvažuje se o nich v Nizozemsku. Jsou to systémy, kdy jsou dodavatelé nebo distributoři povinni přijmout opatření pro energetickou účinnost u konečných uživatelů. Certifikáty potvrzují uspořené množství a udávají množství energie i životnost. Takové certifikáty mohou být v zásadě předmětem výměn a obchodu. Pokud smluvní strany nemohou dodat přidělený podíl certifikátů, může na nich být požadováno, aby uhradily penále, které může být vyšší než odhadovaná tržní cena.

Modelování provedené v rámci projektu SAVE „Bílá a zelená“ ukázalo, že zavedením tohoto systému do terciálního sektoru a do sektoru služeb může být dosaženo úspor až 15 % při nulových nákladech a že pokud se vezmou v úvahu „vedlejší účinky“, jako například následky na životní prostředí, mohou se tyto úspory zvýšit až na 35 %. Komise v současné době připravuje vytvoření možného režimu bílých certifikátů pro celou EU, aby se tím umožnilo skutečné obchodování s energetickou účinností mezi členskými státy. Předpokládá se, že za tímto účelem se podle současného návrhu směrnice o koncové energetické účinnosti a o energetických službách vyvine měřicí systém.

3. Průmysl

Průmysl se již vydal směrem k energetické účinnosti. Kromě toho se očekává, že průmysl, poháněný ekonomickými pobídkami, bude dále provádět významná zlepšení svých postupů a používaných strojů (elektromotory, kompresory atd.). Evropské a vnitrostátní právní předpisy mají dopad na spotřebu energie v průmyslu a v této souvislosti musí průmysl samotný přijmout nutná opatření pro dodržení limitů emisí skleníkových plynů uvedených v národních alokačních plánech, jak to předpokládá směrnice pro obchodování s emisemi. V tomto ohledu je nezbytným nástrojem energetická účinnost. Kromě toho Komise právě připravuje všeobecné dokumenty BREF²¹ o energetické účinnosti v souvislosti se směrnicí IPPC²², které poskytnou informace, jež mohou být použity pro tvorbu osvědčených postupů pro energetické systémy používané v celé řadě průmyslových procesů (motorové systémy, čerpací systémy, přístupy k energetické účinnosti atd.).

V průmyslových odvětvích již bylo uzavřeno velké množství dobrovolných dohod (například v papírenském průmyslu, v zahradnictví a v chemickém průmyslu). Takové dobrovolné dohody posilují opatření v oblasti energetické účinnosti. Z příkladů lze uvést:

- Spojené království: „Závazek o energetické účinnosti“ (2002–2005) ukládá dodavatelům elektrické energie a plynu povinnost dosáhnout cílů v oblasti zavádění opatření pro energetickou účinnost v domácnostech. Tento program se ukázal jako mimořádně efektivní vzhledem k vynaloženým nákladům při snižování spotřeby energie a byl prodloužen z roku 2005 až do roku 2008.
- Nizozemsko: díky tradici dobrovolných dohod s průmyslem se ekonomika v Nizozemsku stala jednou z nejvýkonnějších na světě, pokud jde o energetickou účinnost. V červenci roku 1999 podepsala nizozemská vláda dohodu s průmyslem o porovnávání energetické účinnosti²³. Na oplátku za závazek průmyslu dosáhnout absolutní špičky v oblasti energetické účinnosti do roku 2012 přislíbila vláda nezavádět další vnitrostátní opatření v oblasti energetické účinnosti. První přezkum opatření přijatých a plánovaných těmito společnostmi ukázal, že v roce 2012 se uspoří 82 000 TJ (2 Mtoe), což představuje přibližně 5,7 milionu tun emisí CO₂.

Ke zvýšení energetické účinnosti mohou přispět i dva dobrovolné ekologické programy, systém Společenství pro udělování ekoznačky²⁴ a systém řízení podniků a auditu z hlediska ochrany životního prostředí (EMAS)²⁵. Ekoznačka může být udělena spotřebitelským výrobkům pod podmínkou, že splňují řadu ekologických kritérií, s uvažováním celého životního cyklu výrobku. Součástí těchto kritérií jsou i požadavky na energetickou účinnost, zejména u skupin výrobků jako jsou turistické ubytovny a kempy.

Podle EMAS se musí organizace zabývat trvalým zlepšováním svého vlivu na životní prostředí. I zde je součástí takového zlepšování energetická účinnost, která musí být řešena

²¹ BAT (Best available technology) Reference Documents – referenční dokumenty o nejlépe dostupné technologii.

²² Směrnice 96/61/ES o integrované prevenci a omezování znečištění.

²³ Dohodu podepsaly společnosti, které zastupovaly přibližně 90 % poptávky po energii ze strany průmyslu.

²⁴ Nařízení (ES) č. 1980/2000.

²⁵ Nařízení (ES) č. 761/2001.

v rámci přezkoumání stavu životního prostředí a v prohlášeních o stavu životního prostředí, která se mají podle systému provádět.

4. Doprava

4.1. Organizace řízení letecké dopravy

Ambiciózní plán reorganizace evropského vzdušného prostoru byl zahájen v rámci iniciativy „Jednotné evropské nebe“. Ta zajišťuje především vytvoření jednoho celoevropského systému řízení letového provozu. Tento projekt, který podnítl velkou průmyslovou iniciativu známou jako „SESAME“, povede ke značným úsporám (přibližně 6 až 12 %) leteckého paliva, a to pouhým snížením přeplnění vzdušného prostoru nad evropskými letišti.

4.2. Optimalizace řízení dopravy

Vyvíjí se inteligentní dopravní systémy, jako jsou navigační systémy, poplatky za vjezd do přeplněných městských center a kooperativní systémy pro podporu řízení, které mohou zvýšit bezpečnost a energetickou účinnost a zlepšit chování řidičů. Zejména využití družicového navigačního systému v rámci programu „GALILEO“ otevře do roku 2008 dveře nové generaci aplikací a služeb v různých oblastech. Znamenitym uživatelem tohoto rádiového družicového navigačního systému bude doprava. Družicový navigační systém nabídne spolehlivé a přesné systémy pro určení polohy vozidel a umožní vývoj informačních systémů pro uživatele pozemních komunikací a pro podporu řízení. V letecké dopravě bude pomáhat při různých fázích letu. V oblasti námořnictví bude systém používán na volném moři i pro pobřežní navigaci. Vývoj družicového navigačního systému tedy díky optimalizaci provozu silniční, letecké, námořní a železniční dopravy pomůže rozvoji udržitelné dopravy. Odstraněním omezení nasycení infrastruktury sníží přemrštěné náklady způsobené dopravními zácpami, pomůže snížit spotřebu energie a podpoří lepší ochranu životního prostředí.

Dalším opatřením, které může přispět k výrazným úsporám energie, je podpora intermodality. Řadou opatření byly podpořeny alternativy k silniční dopravě, zejména vytvořením programu Společenství – MARCO POLO – určeného ke stimulaci alternativních řešení: železniční dopravy, vnitrozemské navigace a námořní navigace na krátké vzdálenosti. Komise v červnu roku 2004 navrhla pro tento program v rámci finančních výhledů na období roků 2007–2013 rozpočet ve výši 740 milionů EUR. Z tohoto programu již čerpala řada průmyslových projektů: projekt „Kombiverkehr“, který sloužil k zavedení multimodální železniční a trajektové přepravy mezi Itálií a Švédskem, „Lokomotiv“, který propojil Německo a Itálii intermodální železniční tratí provozovanou soukromými železničními společnostmi, „Oy Langh Ship“, který zavedl intermodální službu kombinující námořní, železniční a říční dopravu mezi Finskem a střední Evropou, atd.

4.3. Rozvoj trhu pro čistá vozidla

Výzkumné programy společenství investovaly velké finanční částky do vývoje elektrických vozidel, do zkoušek provozu vozidel na alternativní paliva, jako je zemní plyn, ale také do dosažení pokroku ve výzkumu technologií s dlouhodobější perspektivou, jako jsou palivové články a vodíkový pohon. Sedmý rámcový program pro výzkum a vývoj bude v této podpoře pokračovat.

Možné varianty, o kterých se mimo jiné diskutuje v souvislosti s iniciativou CARS 21, jsou:

- zrušení daní u čistých vozidel,
- stanovení povinnosti pro orgány veřejné správy, aby část svého rozpočtu na nákup nových vozidel vynaložily na čisté automobily, jak bylo uvedeno výše,
- omezení přístupu do středů měst pro vozidla, která znečišťují ovzduší nebo která mají vysokou spotřebu paliva, a to formou mýtného nebo přímých zákazů,
- zvláštní certifikace a technické normy pro čistá vozidla.

Taková opatření se mohou ukázat jako účinnější než přímá podpora průmyslu a mohou přispět k dalšímu technologickému rozvoji evropského průmyslu. A to není v globalizující se ekonomice malý přínos.

4.4. *Zpoplatnění infrastruktury s cílem vyvolat změny v chování*

Polovina paliva v silniční dopravě se spálí v zastavěných oblastech, přestože ve skutečnosti je polovina všech jízd v těchto oblastech kratší než pět kilometrů.

Unie již nastoupila politiku poplatků za používání transevropské silniční sítě těžkými nákladními automobily. Budoucí techniky pro určování polohy pomocí systémů družicové navigace, založené na programu „GALILEO“, umožní snadnější zavedení systémů mýtného, aniž by docházelo k vytváření dlouhých front na vstupních bodech zpoplatněných úseků.

Směrnice Společenství o kvalitě ovzduší ukládá nejvíce znečištěným městským aglomeracím povinnost vypracovat plány pro boj se znečištěním. Ve většině případů to znamenalo buď zásadně omezit znečišťující dopravu v centrech měst, nebo zavést poplatky, které jsou dostatečně odstupňované podle úrovně emisí nebo podle spotřeby jednotlivých vozidel. V období konzultací následujícím po přijetí této zelené knihy je nutno zvážit otázku potřeby a účinnosti takových systémů.

Zkušenosti z Londýna po zavedení poplatků za vjezd do centra („congestion charging“) v roce 2003 jsou takové, že ve zpoplatněné oblasti se snížila spotřeba paliva o 20 % a množství emisí CO₂ o 19 %. Město Madrid zavedlo na dvacetikilometrovém úseku dálnice A6 na příjezdu do města systém rychlého průjezdu autobusů a vozidel s nejméně dvěma cestujícími. Komise se prostřednictvím svého programu inteligentní energie snaží podporovat tyto osvědčené postupy v širším měřítku.

Je však třeba poznamenat, že výměna osvědčených postupů je spíše omezená. Je otázkou, zda a jak lze tyto dobré příklady osvědčených postupů zobecnit a rozšířit do celé EU.

4.5. *Pneumatiky*

Tření mezi pneumatikou a povrchem vozovky se podílí na spotřebě paliva až z 20 %. Řádně pracující pneumatiky mohou spotřebu snížit o 5 % a prodej takových pneumatik musí být podporován nejen u nových automobilů, ale také při výměně opotřebovaných pneumatik.

Nižší spotřeby se dosáhne i lepší kontrolou tlaku v pneumatikách. Odhady uvádějí, že 45 % až 70 % vozidel jezdí s nejméně jednou podhuštěnou pneumatikou, což znamená spotřebu vyšší o 4 %, nemluvě o vyšším nebezpečí nehody. Takže proč neuvažovat o vývoji systémů, které by přiměly servisní dílny lépe informovat řidiče a pomáhat jim, pokud jde o kontroly

pneumatik? Jinou možností je uvažovat o dobrovolné dohodě s průmyslem o instalaci ukazatelů tlaku v pneumatikách na palubní desky automobilů.

Kromě významných zisků, kterých by se dosáhlo při používání správných pneumatik nahuštěných na správný tlak, může průměrný řidič snadno ušetřit 100 EUR ročně za palivo, pokud bude jezdit ekologičtěji²⁶.

4.6. *Letectví*

Komise má v plánu brzy zveřejnit sdělení o letectví a změnách klimatu. Sdělení se zaměří zejména na používání ekonomických nástrojů (jako je zdanění paliva, poplatky za emise nebo obchodování s emisemi), které by měly prosazovat energetickou účinnost a snížení emisí skleníkových plynů v tomto odvětví.

5. **Regionální a místní úroveň**

Mnoho opatření lze učinit na regionální a místní úrovni, blízko občanům. Akce pro zvýšení energetické účinnosti povedou ke všem potenciálním přínosům pouze, pokud činnosti na úrovni Společenství a na vnitrostátní úrovni mají odezvu na místní úrovni. EU již v této oblasti podnikla mnoho iniciativ. Příkladem je program CIVITAS, zahájený v roce 2000, který pomohl 36 evropským městům s projektem městské mobility. Byly zahájeny i podpůrné programy pro podporu veřejných a soukromých investic do hospodárného využívání energie (pilotní akce, vytvoření místních sítí agentur, atd.). Nedávno Unie přijala nový program, nazývaný „Inteligentní energie – Evropa“, který soustředí všechny tyto akce pod jednu střechu a tak posiluje jejich vzájemné synergie.

Zvláštní akce v oblasti energetické účinnosti, které jsou začleněny do provozních rozvojových programů politiky soudržnosti EU, zejména v zaostalých regionech, dávají rovněž regionům silný nástroj, který lze použít pro velkou řadu různých projektů. Lze uvést podporu zvyšování energetické účinnosti veřejných budov, investice do čisté městské dopravy, podporu malých a středních podniků při zlepšování jejich energetické účinnosti nebo výzkum a vývoj. Pokud se zmobilizuje potenciál pro zvýšení energetické účinnosti, musí se brát ohled na zvláštní ustanovení, plánování, partnerství a řízení v rámci politiky soudržnosti.

Jak již bylo uvedeno, musí se také diskutovat o tom, jak nalézt řešení rostoucích problémů způsobených přeplněním městských center. Městskou dopravou se musí zabývat především místní a vnitrostátní orgány, EU musí přispět k nalezení řešení otázky zhoršování kvality života, kterou tento problém vyvolává, a která jde ruku v ruce s opravdu obrovským plýtváním energií. Místní orgány mají důležitou roli při zajišťování a podpoře udržitelné výstavby ve svých městech, zejména v souvislosti s energeticky účinnými budovami. A znovu je tu věčný problém s financováním. Určitě je třeba přijmout regulační opatření, ale musíme být schopni podpořit je investicemi. V současnosti dostupné finanční produkty, jak je nabízejí banky, nejsou z důvodu malého rozsahu mnoha projektů v oblasti energetické účinnosti vždy vhodné, i když celkové přínosy takových malých projektů jsou významné.

²⁶ IEA “Saving oil in a hurry”, 2005.

5.1. Zvláštní finanční nástroje

Investice do malých projektů v oblasti udržitelné energie v Evropě mají obrovský potenciál pro prospěch všech stran. Často budou velice dobře proveditelné, zejména pokud se do nich začlení prvek zabezpečení energie a přínosu pro životní prostředí. Avšak financování takových projektů, zejména v méně vyvinutých regionech Evropy, potřebuje „usnadnit“. Mohou být vymyšleny finanční nástroje podle vzoru zúčtovacích středisek v jiných odvětvích. Takové nástroje by měly obsahovat prostředky pro přípravu projektů a fondy pro řízení rizik.

Avšak při daném malém rozsahu a rozptýlenosti projektů, které by se měly financovat, by takové akce měly být vždy zahájeny na místní nebo regionální úrovni.

Může být vhodné, aby se místní a regionální orgány ujaly vedení při sestavení pracovní skupiny účastníků na úrovni EU, jejímiž členy budou finanční instituce jako je Evropská investiční banka a jiné komerční banky, regionální fondy a zástupci členských států. Tato skupina může co nejdříve vypracovat návrh, jak upravit stávající finanční mechanismy, včetně koncentrované organizace nástrojů typu zúčtovacího střediska, přezkoumat možnosti investic do malých projektů v oblasti udržitelné energie a zvážit způsoby, jak překonat překážky pro investice, včetně úlohy energetických společností, zpětného získání úspor z nákladů na energii, stanovení cen, atd.

V mnoha členských státech byly velice úspěšné fondy na podporu projektů na zvýšení energetické účinnosti a je třeba zvážit, jak se mohou opakovat a zlepšit osvědčené postupy v této oblasti.

6. Strategie otevřená světu

Energetická účinnost je v různých zemích značně různá. Například EU a Japonsko mají energetickou účinnost třikrát až čtyřikrát vyšší než země bývalého Sovětského svazu a Středního východu.

Energetická účinnost již tvoří součást činností EU prováděných v oblasti mezinárodní spolupráce společně s jejími partnery, včetně průmyslových partnerů (jako jsou Spojené státy), zemí v přechodném období (jako je Rusko) a rozvojovými zeměmi (jako jsou Čína a Indie). Dále, projekty v oblasti energetické účinnosti, třebaže mají omezenou velikost, jsou součástí portfolia úvěrů mezinárodních a evropských finančních institucí. Existuje však velký prostor pro těsnější a intenzivnější spolupráci s většinou zemí v oblasti energetické účinnosti.

Hlavní důvody pro posílení spolupráce v oblasti energetické účinnosti se třetími zeměmi úzce souvisejí s geopolitickými a strategickými zájmy EU a s obchodními příležitostmi, které vznikají z vedoucí úlohy EU v této oblasti. Evropa se zejména může aktivně zapojit do přípravy a přijetí norem v oblasti energetické účinnosti, které by mohly být mezinárodně slučitelné. Dalším důvodem je možný příspěvek energetické účinnosti k ekonomickému a sociálnímu rozvoji.

Současné zvýšení cen ropy upozornilo na dopad zvýšené poptávky po energii vyplývající z rychlého růstu spotřeby energie v mnoha zemích, včetně Číny. Vzhledem k nedostatku zdrojů energie a omezené volné kapacitě pro výrobu energie, především uhlovodíků, je zjevné, že země dovážející energii se stávají stále většími konkurenty, pokud jde o stejné zdroje energie, například v Rusku, na Středním východě a v oblasti Kaspického moře.

Proto je energetická účinnost předmětem zájmu všech zemí dovážejících energii, včetně Unie, a musí být začleněna do jejich globální strategie pro zabezpečení zásobování energií.

Pokud jde o klima, zdůraznilo poslední sdělení Komise o změnách klimatu význam široké účasti jako nezbytného prvku střednědobé a dlouhodobé strategie. Spolupráce rozvinutých a zejména rozvojových zemí by mohla být užitečným nástrojem pro zapojení jednotlivých zemí do akcí souvisejících s klimatem, přičemž přinese místní prospěch, například pokud jde o kvalitu ovzduší a zabezpečení energie, což jsou klíčové zájmy pro velké množství rozvojových zemí. Protože oblast energetiky musí pokrýt značný podíl cílů zaměřených na snižování spotřeby energie, závisí zmírnění globálních změn klimatu především na zvýšeném využívání energetické účinnosti, obnovitelné energie a jiných technologií pro čistší energie ve všech zemích. Vzhledem ke skutečnosti, že EU po první energetické krizi začátkem sedmdesátých let minulého století zavedla soudržné politiky a programy na podporu energetické účinnosti, je nyní výrobní průmysl EU v oblasti energetické účinnosti v dobré pozici, aby využil většinu nových příležitostí a získal nové trhy v třetích zemích. Evropský průmysl je v popředí, pokud jde o technologie, a v celosvětové konkurenci v oblasti energetické účinnosti zaujímá strategické místo ve většině odvětví, včetně turbín, technologií kombinované výroby tepla a elektrické energie a oblastního vytápění, domácích spotřebičů a stavebních materiálů. Obnovené úsilí o mezinárodní podporu energetické účinnosti může hrát klíčovou roli v upevnění pozice evropského průmyslu jako světového vůdce v této oblasti a může přispět k posílení evropského náskoku v odvětví energetiky.

Vývozní potenciál energeticky účinných výrobků a služeb nebyl systematicky posuzován, avšak očekává se, že obchodní příležitosti odvozené z většího úsilí v oblasti energetické účinnosti nejsou méně významné než ty, které souvisejí s obnovitelnou zdroji energií. Očekává se například, že čínský trh se bude rychle rozvíjet na základě dlouhodobého a střednědobého plánu zachování energie, který sestavila Národní komise pro rozvoj a reformy a podle kterého se u obytných a státních budov musí během 11. pětiletého plánu (2006–10) snížit spotřeba energie na polovinu současné úrovně. V této souvislosti je třeba uvést, že stavební průmysl EU má vedoucí postavení ve světě v oblasti budov s nízkou spotřebou energie a že další aktualizace požadavků v EU poskytne nové příležitosti našemu průmyslu v oblasti vývozu tohoto know-how.

6.1. Začlenění energetické účinnosti do mezinárodní spolupráce

První částí posílené mezinárodní spolupráce v této oblasti bude práce s průmyslovými partnery EU, především se zeměmi OECD v rámci Mezinárodní agentury pro energii (IEA), na vytvoření plánů energetické účinnosti. Protože rozvojové země jsou nyní schopné připojit se k prováděcí dohodě IEA, mohou být podpořeny v účasti na tomto fóru.

Toto mezinárodní fórum může být například výchozím bodem pro zahájení myšlenky o věnování větší pozornosti vnějším účinkům letectví na životní prostředí.

Evropská obchodní politika může v oblasti energetické účinnosti pomáhat například dojednáním příznivých celních sazeb na zboží v závislosti na jeho energetické účinnosti. Toto navrhla evropská Komise u WTO v únoru roku 2005²⁷. Tato politika dále rozvíjí rozvojový program z Dohá. V Dohá se ministři dohodli jednat v zájmu dalšího udržitelného rozvoje

²⁷ WTO, podací číslo TN/TE/W/47 ze dne 17. února 2005.

o snížení nebo dokonce o zrušení celních a bezcelních překážek pro ekologické zboží a služby.

EU také musí obnovit svoje úsilí dosáhnout společného porozumění s průmyslovými třetími zeměmi, především s USA, v tom smyslu, že vážné úsilí o zvýšení celosvětové energetické účinnosti je nevyhnutelné; kladným výchozím bodem pro takový obnovený dialog EU-USA o energetické účinnosti mohou být doporučení obsažená v poslední zprávě o shodě vydané národní komisí USA pro energetickou politiku²⁸, která se důrazně zabývá politikami na straně poptávky.

6.2. *Začlenění energetické účinnosti do politiky sousedství a do spolupráce EU-Rusko*

Druhou částí energetické účinnosti je, že je také součástí evropské politiky sousedství. Komise zajistí, aby se nadále objevovala v akčních plánech této politiky.

Komise mimo to v současné době sjednává se zeměmi jihovýchodní Evropy smlouvu o vytvoření energetického společenství. Komise také zahájila spolupráci s regiony v oblasti Kaspického a Středozemního moře. Potenciál v těchto zemích je významný, avšak dosud převážně nevyužitý. Tyto země jsou si vědomy skutečnosti, že jejich prudké zvýšení spotřeby energie nezpůsobuje problémy pouze v oblasti životního prostředí a veřejného zdraví, ale bude také představovat brzdu ekonomického rozvoje, a to spíše dříve než později.

Třetí částí musí být prosazování energetické účinnosti v procesu spolupráce v oblasti energetiky s Ruskem, který byl zahájen v roce 2000. Rusko si stále více uvědomuje nutnost zlepšit svou energetickou účinnost.

6.3. *Začlenění energetické účinnosti do politiky rozvoje*

Evropská politika rozvoje je čtvrtým rysem posílené mezinárodní spolupráce. Energetická iniciativa EU byla zahájena na světovém summitu o udržitelném rozvoji (WSSD) v Johannesburgu v roce 2002 a stanovila politický rámec spolupráce EU s rozvojovými zeměmi v oblasti energetiky, kde je samozřejmě energetická účinnost významným prvkem. Nutnost zajistit soudržnost politik EU s cíli rozvoje byla potvrzena v nedávném sdělení o soudržnosti politiky rozvoje, ve kterém byla energie jednou z jedenácti zdůrazněných politik. Rozvojové země jsou se svou poměrně slabou ekonomikou mimořádně zranitelné zvyšováním cen za energii. V afrických zemích ležících na jih od Sahary mohou mít rostoucí ceny ropy podstatně silnější negativní dopad než v zemích OECD. Rozvojové země současně často čelí vysokým ztrátám při výrobě, přenosu a rozvodu energie a také při dopravě a při různém koncovém využívání energie. Kromě toho při vaření a vytápění až 95 % obyvatelstva závisí na používání tradiční biomasy, která se používá s nízkou energetickou účinností a způsobuje zdravotní problémy. V ostrovních státech Karibské oblasti a Tichomoří se vysoká cena dovážené ropy ještě zvyšuje v důsledku malého trhu a velkých přepravních vzdáleností. Potenciál pro zvýšení energetické účinnosti na podporu ekonomického a sociálního rozvoje je v rozvojových zemích významný a v rámci spolupráce s těmito zeměmi se mu musí věnovat vyšší pozornost.

²⁸ Zpráva „Ending the Energy Stalemate: A Bipartisan Strategy to Meet America’s Energy Challenges“.

Evropská politika *rozvoje* může a musí pomoci tomu, aby se tyto skutečnosti braly v úvahu. Různé akce mohou podporovat vytváření kapacit, zvyšování povědomí, rozvoj politik nebo zavádění účinných aplikací a koncových technologií.

Konečně evropská politika *životního prostředí* musí pomoci při rozvoji kapacit pro hodnocení účinných projektů prováděných v těchto zemích pomocí mechanismu pro řešení změn klimatu, jako je mechanismus čistého rozvoje (CDM).

6.4. *Posílení úlohy mezinárodních finančních institucí*

Nakonec, **v rámci páté části musí EU a členské státy pobídnout mezinárodní finanční instituce, aby ve své budoucí finanční a technické pomoci třetím zemím věnovaly větší pozornost opatřením pro zvýšení energetické účinnosti.** Je třeba zkoumat způsoby a prostředky, jak mohou mezinárodní finanční instituce začlenit úvahy o energetické účinnosti do všech hlavních investičních projektů. Dobrou příležitostí, jak na tento problém upozornit, bude nadcházející hodnocení energetické politiky Evropské banky pro obnovu a rozvoj. Skutečnost, že se energetická účinnost často podporuje přes mikroprojekty, nesmí být pro tyto instituce argumentem pro to, že se samy plně neangažují. Musí se rozvinout celosvětové mechanismy poskytování úvěrů a existuje potřeba více poskytovat úvěry přes prostředníky, například přes vnitrostátní agentury.

ZÁVĚR

Cílem této zelené knihy je určit možnosti a otevřít širokou diskusi o tom, jak lze uskutečnit nákladově efektivní úspory a zahájit proces rychlého vytvoření konkrétního akčního plánu, do kterého by byly zahrnuty akce na úrovni Společenství, na vnitrostátní, regionální, místní a mezinárodní úrovni a na úrovni průmyslu a jednotlivých spotřebitelů, aby se zužitkovaly zjištěné možné úspory dosažitelné zvýšením energetické účinnosti.

Uskutečnění tohoto rámce bude zahrnovat všechny účastníky. Především jsou to státní, regionální a místní orgány veřejné správy, které musí být podpořeny místními energetickými agenturami, jež se postarají o rozšíření osvědčených postupů přímo mezi širokou veřejnost. Dalším partnerem, který se musí za účelem prosazování této politiky zapojit, je průmysl. Energetická účinnost vytváří příležitosti i pro průmysl, který může vyvíjet nové technologie určené pro vývoz. Musí se zahájit diskuse i s finančními institucemi, aby v budoucnu zvýšily svoje investice v oblasti energetické účinnosti. Mnoho opatření nebude možné bez investic uskutečnit. Musí se navrhnout především finanční nástroje, které budou vhodnější pro menší projekty.

Iniciativa v oblasti energetické účinnosti má širší důsledky, než jen pro samotnou energetickou politiku. Tvoří hlavní příspěvek ke snížení naší energetické závislosti na třetích zemích, zejména při vysokých a nestálých cenách ropy. Tato iniciativa také přispěje k dosažení cílů lisabonské strategie, která má znovu nastartovat evropskou ekonomiku, a také bojovat proti změnám klimatu.

Klíčem k podpoře energetické účinnosti je poskytnout členským státům, regionům, občanům a průmyslu pobídky a nástroje potřebné k tomu, aby se mohlo přistoupit k nutným akcím a investicím s cílem dosáhnout úspor energie s kladným poměrem nákladů a přínosů. Toho lze dosáhnout bez snížení pohodlí či životní úrovně. Pouze to znamená jednoduchými kroky snížit spotřebu a zabránit tak plýtvání energií. Na základě studií provedených Komisí²⁹ byla zpracována následující tabulka, která uvádí obecný potenciál pro nákladově efektivní úspory v různých odvětvích, kterých lze dosáhnout. I když je pouze informativní, podává obrázek o příležitostech, které se tato zelená kniha snaží využít.

Potenciální úspory v Mtoe	2020 Důsledné provádění přijatých opatření	2020 a dále Provádění doplňkových opatření
Budovy: vytápění/klimatizace	41	70
Elektrické spotřebiče	15	35
Průmysl	16	30
Doprava	45	90
Kogenerační jednotky	40	60
Ostatní přeměna energie atd.	33	75
Úspory energie celkem	190	360

²⁹ Viz např. „Scénář klíčových hnacích sil“ evropské energetiky a dopravy, studie společnosti Ecofys, aj.

Tato zelená kniha je tedy výchozím bodem pro zahájení diskuse a podnícení nových myšlenek, ať přijdou z průmyslu, od veřejných orgánů, skupin spotřebitelů nebo od spotřebitelů samotných. Tento proces konzultací byl již zahájen. Pro přípravu této zelené knihy byla ustavena skupina odborníků na vysoké úrovni složená ze zástupců všech členských států, která se sešla v dubnu roku 2005. Skupina již potvrdila, že proces může být proveden pouze tehdy, pokud EU zaujme aktivní přístup a přijme konkrétní cíle. Kromě toho Komise vytváří fórum pro udržitelnou energii, ve kterém budou nejen zástupci členských států, ale také všech zájmových skupin, které musí být považovány za partnery, aby se zajistilo, že úsilí ke zvýšení energetické účinnosti bude úspěšné.

Všechny iniciativy, které bude EU zahajovat, musí být oznámeny a provedeny na vnitrostátní, regionální a místní úrovni. Samozřejmě, že se musí zmobilizovat i samotní spotřebitelé, aby si vytvořili a rozšířili zvyky, které více zahrnou energetickou účinnost do každodenního života.

Potřebné jsou samozřejmě myšlenky a nápady, aby se využil celý potenciál pro úspory energie, ale také dobré metody pro jejich praktické zavedení v celé EU. Pokud bude po diskusi o zelené knize rozhodnuto stanovit obecné závazné cíle a zajistit minimální harmonizaci, musí se použít takzvaná „metoda Společenství“. Na základě toho Komise, jež má právo iniciativy potvrzené Smlouvou, předloží návrhy, které projedná a přijme Evropský parlament a Rada ministrů. Metoda Společenství byla základním kamenem pro úspěch EU. Energetická účinnost je navíc začleněna do integrovaných hlavních směrů v rámci lisabonského procesu. Proto je součástí nové ekonomické struktury vládnutí. Jak bylo uvedeno v zelené knize z roku 2000 o zabezpečení zásobování energií, Komise nyní vznesla řadu otázek, aby se stanovila struktura veřejné debaty a usnadnilo dobré využití výsledků.

Komise v prosinci roku 2005 předloží Radě ministrů první analýzu výsledků veřejné debaty, která bude zahájena k této zelené knize o energetické účinnosti. Zpráva bude doplněna akčním plánem, který bude obsahovat praktické akce, jež budou navrhovány počínaje rokem 2006.

PŘÍLOHA 1

Energetická účinnost: nutnost jednat

Ve 25 členských státech EU se v současné době spotřebuje přibližně 1 725 Mtoe (megatun ropného ekvivalentu) energie za rok. Cena je vysoká: v řádu 500 miliard EUR, neboli **více než 1000 EUR na osobu za rok**. Z těchto 500 miliard EUR připadá zhruba polovina na obchod EU (přibližně 240 miliard EUR). Energie je drahá. Začíná také být nedostatková. Podle mnoha odborníků postačí známé zásoby ropy při současné spotřebě pouze na 40 roků.

V Evropě se však s velkou částí energie stále plýtvá, ať již používáním neúčinných zařízení nebo z důvodu nedostatku povědomí uživatelů energie. To znamená náklady bez přínosů, bez ohledu na to, zda k plýtvání dochází při výrobě nebo při spotřebě. Tyto obrovské ztráty kapitálu mohou být využity jinak, včetně rozvoje nových energeticky účinných postupů, technologií a investic.

Spotřeba energie také nejvíce přispívá ke změnám klimatu, což je příčina zvýšených obav v nedávných letech. Energie je zdrojem 4/5 (78 %) všech emisí skleníkových plynů v EU. Odvětví dopravy k tomu přispívá přibližně jednou třetinou.

Nákladově efektivní úspory energie pro EU znamenají menší závislost na dovozech ze třetích zemí, větší ohled na životní prostředí a snížení nákladů ekonomiky EU v době zaostávání konkurenceschopnosti. Snižování energetických potřeb je proto politickým cílem, který může přispět k cílům lisabonské strategie oživením evropské ekonomiky a vytvořením nových pracovních příležitostí. **Politika energetické účinnosti rovněž přináší významné úspory ve výdajích za energii v domácnostech, a má tedy přímý dopad na každodenní život všech evropských občanů.**

Úlohou orgánů veřejné správy, zejména EU, je zvýšit povědomí jednotlivců a jejich politických zástupců o naléhavosti zvýšení energetické účinnosti. Je to nezbytné pro životní prostředí, pro ekonomiku a pro naše zdraví.

Zvýšení energetické účinnosti je široký pojem. V této knize to znamená zaprvé lepší využívání energie prostřednictvím zlepšení energetické účinnosti, a zadruhé úspory energie dosažené změnami v chování.

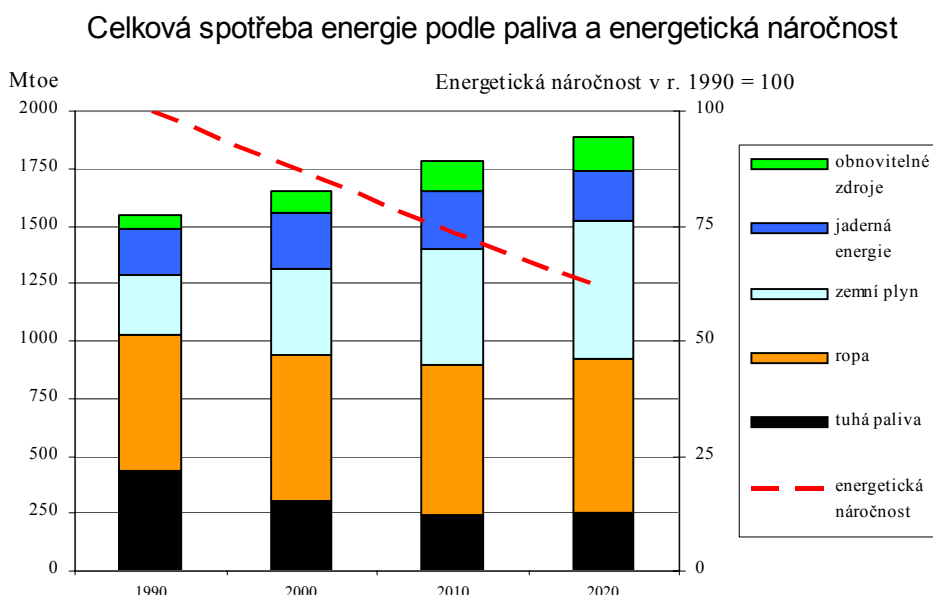
- Energetická účinnost v podstatě závisí na používaných technologiích. Proto zvýšení energetické účinnosti znamená používání nejlepších technologií pro snížení spotřeby, ať už při konečné spotřebě nebo při výrobě energie. To znamená například nahrazení starého domácího kotle novým, který má o třetinu nižší spotřebu; zavedení systémů, které omezí spotřebu energie v pohotovostním režimu mnoha domácích spotřebičů (TV, elektrické trouby, atd.); nebo používání žárovek, které při stejné svítivosti spotřebují díky novým technologiím méně energie.
- Úspory energie v obecném smyslu také závisejí na změnách v chování spotřebitelů. Tím se například rozumí politika vytváření přitažlivější veřejné dopravy, čímž se přesvědčí uživatelé osobních automobilů, aby raději jezdili autobusem nebo vlakem; nebo informování obyvatel o tom, jak mohou snížit tepelné ztráty svých domů, zejména správným používáním termostátů.

Cílem této zelené knihy je otevřít diskusi o tom, jak EU podporuje obecnou politiku pro povzbuzení mnohem širšího používání nových technologií s cílem zvýšit energetickou účinnost a podnítit změny v chování evropských spotřebitelů.

Pro další zvyšování potenciálu energetické účinnosti, který se bude zvyšovat s pokračujícím ekonomickým rozvojem, je životně důležitý výzkum. Výzkum a vývoj v oblasti energetické účinnosti, který se provádí v rámcových programech a jako součást programu Inteligentní energie – Evropa, tedy doplňuje politiku prováděnou v této oblasti a je zaměřen na stejné cíle: používání menšího množství fosilních paliv, lepší pracovní příležitosti vytvořené v Evropské unii a vyšší přidanou hodnotu pro evropskou ekonomiku.

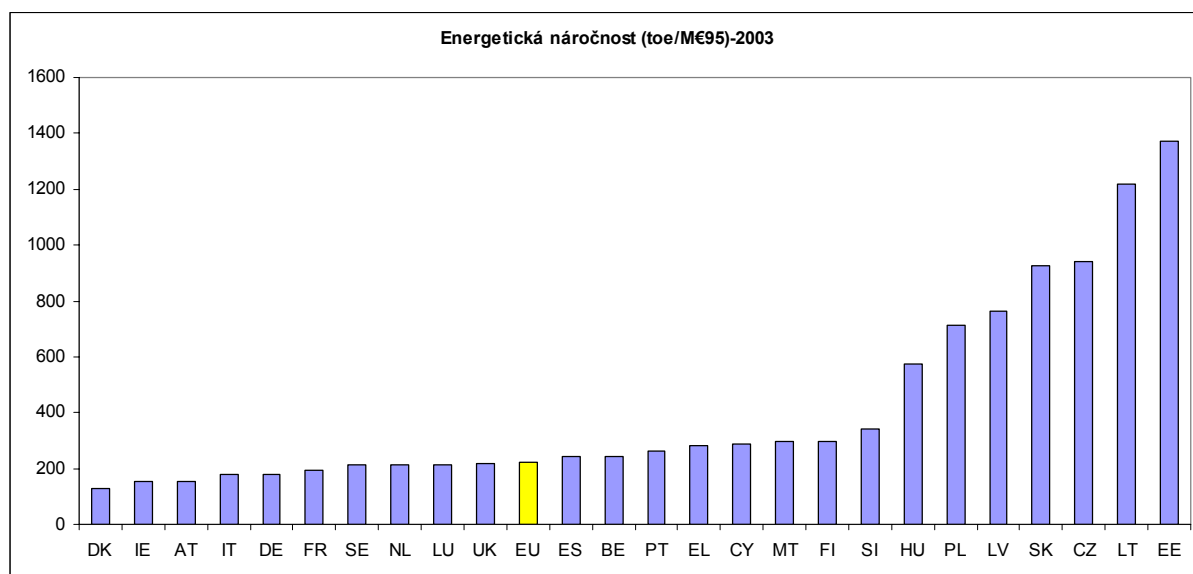
1. V evropské spotřebě energie převládají fosilní paliva

Spotřeba energie v zemích EU-25 vzrostla od začátku 70. let minulého století do roku 2002 téměř o 40 % – neboli o 1 % ročně, zatímco HDP se zdvojnásobil a rostl průměrně o 2,4 % ročně. Energetická náročnost, což je poměr HDP a spotřeby energie, se proto snížila o třetinu. Avšak od roku 2000 je zlepšení energetické náročnosti méně významné a činilo pouze 1 % za dva roky (viz příloha 3).

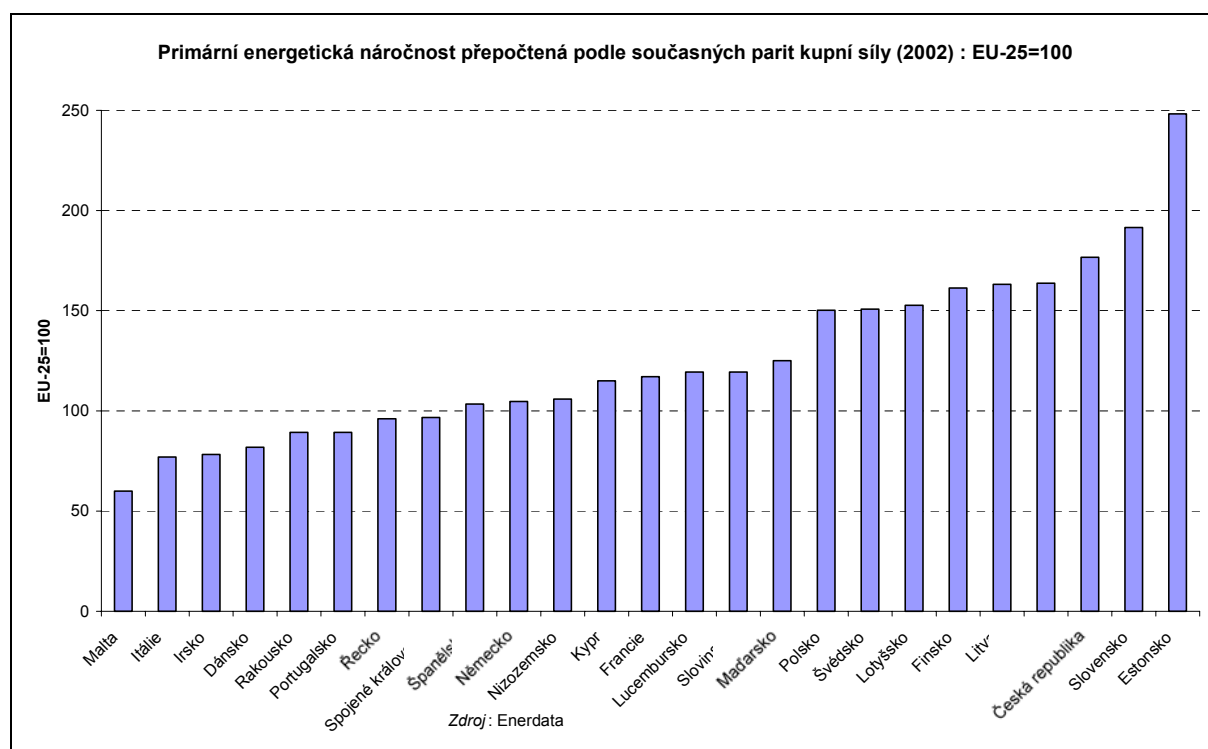

Tyto průměrné hodnoty Společenství neodrážejí výrazné rozdíly mezi členskými státy, způsobené rozdílnou ekonomickou strukturou (např. více nebo méně energeticky náročný průmysl), směnným kurzem národních měn vůči euru a úrovni energetické účinnosti, která je obecně mnohem lepší v zemích EU-15.

Následující graf ukazuje velký potenciál pro zlepšení ve většině nových členských států.

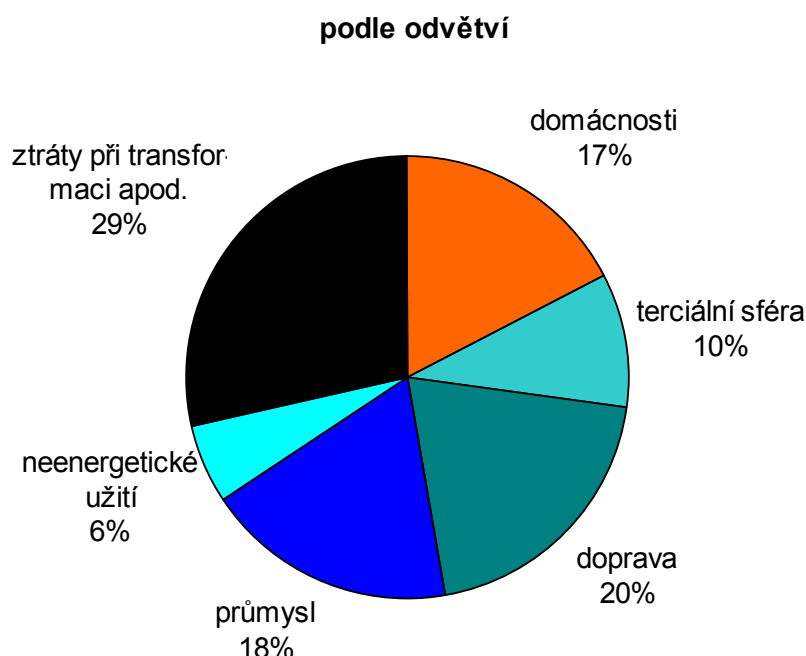
V následujícím grafu je toto porovnání upraveno tak, aby se zohlednily rozdíly v kupní síle příjmů v členských státech.

Pokud bude současný trend pokračovat, může se celková potřeba energie zvýšit do roku 2020 o 10 %. Růst poptávky po elektrické energii může také dosáhnout až 1,5 % ročně. **Současná**

spotřeba v EU může během 15 let (2020) dosáhnout až 1 900 Mtoe, v porovnání s 1 725 Mtoe v roce 2005³⁰.

Celková spotřeba energie v EU-25 (1 725 Mtoe) v roce 2005 – viz příloha 1

Poptávka po energii v EU mezitím stále stoupá, zatímco výroba uhlovodíků se zpomaluje. Produkce ropy dosáhla maxima v roce 1999 se 170 Mtoe; do roku 2030 se má snížit na 85 Mtoe³¹. Příspěvek obnovitelných zdrojů energie zůstává relativně malý – 6 % v roce 2000 a mezi 8 % a 10 % celkové spotřeby v roce 2010 – a vzhledem k očekávanému poklesu výroby jaderné elektrické energie se předvídá pokles přibližně o 240 Mtoe. To znamená, že domácí primární výroba by v roce 2030 mohla poklesnout na 660 Mtoe, přičemž v roce 2005 stále činí 900 Mtoe.

2. Přínosy zvýšené energetické účinnosti pro evropskou ekonomiku

Neexistence přesvědčivých akcí pro zvrácení trendu zvyšující se spotřeby energie má také negativní dopad na úsilí EU v souvislosti s **lisabonskou strategií**, jejímž cílem je, aby se ekonomika Unie stala nejkonkurenceschopnější ekonomikou na světě.

Vyšší ceny ropy negativně dopadají na růst HDP. Proto by se menší závislost na ropě okamžitě příznivě projevila na ekonomice. Avšak i nezávisle na vysokých cenách ropy existují jasné ekonomické důvody pro vytváření silného tlaku na účinnější využívání energie v Evropě. V této souvislosti se musí zahájit diskuse o tom, jak podniky a obyvatelé v EU mohou dosáhnout finančního zisku v krátkém, středním a dlouhodobém výhledu, například

³⁰ Tato předpověď platí za předpokladu, že průměrný růst HDP bude 2,4 % ročně.

³¹ Základní scénář pro 25 členských států EU. Scénář klíčových hnacích sil evropské energie a dopravy.

instalací nových energeticky účinných zařízení nebo modernizací staveb. Vzhledem k tomu, že energetická účinnost vyžaduje služby a technologie v oblasti, kde má Evropa světové prvenství, znamená navíc účinná energetická politika, že místo plateb za dovoz uhlovodíků se v EU vytvoří nové, kvalitní pracovní příležitosti.

Podle odhadů provedených německou radou pro udržitelný rozvoj³² **by se mohlo vytvořit více než 2000 pracovních míst na plný úvazek za každý milion tun ropného ekvivalentu, který se uspoří díky opatřením nebo investicím zaměřeným speciálně na zlepšení energetické účinnosti, oproti investicím do výroby energie.** To potvrzují i výpočty v dalších studiích vypracovaných na toto téma. Zde je třeba poznamenat, že do tohoto údaje nejsou započtena pracovní místa vytvořená jako výsledek zvýšeného vývozu evropských technologií, avšak jsou do něj započteny ztráty pracovních míst z důvodu nižší poptávky po energii (viz příloha 5).

Ekonomický potenciál energetické účinnosti závisí jednak na technologickém rozvoji, jednak na současných a předpovídaných cenách za energii. Spotřebitelé budou mít prospěch z opatření na podporu energetické účinnosti, pokud bude příznivý poměr nákladů a přínosů. Ekonomika jako taková může také vytěžít z převodu uspořených zdrojů do jiných ekonomických činností. Ve středu pokroku v oblasti energetické účinnosti je také výzkum, který je jedním ze dvou hlavních cílů lisabonské strategie pro revitalizaci evropské ekonomiky spolu s vytvářením nových pracovních míst, což s tím přímo souvisí.

Evropská unie je navíc jednou z ekonomických oblastí světa, které jsou díky svému vývozu nejmodernějších technologií v nejlepší pozici, aby mohly pomáhat rozvojovým ekonomikám snížit i jejich vlastní energetickou náročnost a učinit jejich ekonomický růst udržitelnější³³.

3. Využívání energie – příčina poškozování životního prostředí

Růst spotřeby má přímý dopad na zhoršení životního prostředí a na změny klimatu. Kvalita ovzduší je hlavní obavou EU v oblasti životního prostředí. Komise v současné době zpracovává program EU pro čisté ovzduší (CAFE), který odhaluje škodlivé účinky ozónu a především prachových částic na zdraví lidí, na ekosystémy a na zemědělské plodiny³⁴. Tato situace se do roku 2020 zlepší především provedením současných norem pro emise, avšak kvalitu ovzduší může výrazně zlepšit také vyšší energetická účinnost tím, že se odstraní spalování fosilních paliv. V ekologických modelech³⁵ se odhady účinků snížené spotřeby energie pohybují v řádu tisíců předčasných úmrtí, kterým se zabrání, a v miliardách EUR.

Spalování fosilních paliv způsobuje emise skleníkových plynů. Emise CO₂ mohou, pokud budou setrvávat převládající trendy, v rámci scénáře „nic se neděje“ do roku 2030 překročit hodnoty z roku 1990 o 14 %. Při současném tempu zvyšování spotřeby energie může být od roku 2012 napětí mezi naší strukturou poptávky po energii – z 80 % založené na fosilních palivech – a úsilím pokročit v oblasti udržitelného životního prostředí vnímáno mnohem silněji.

³² Rada pro udržitelný rozvoj, 2003, http://www.nachhaltigkeitsrat.de/service/download/publikationen/broschueren/Broschuere_Kohleempfehlung.pdf

³³ UNDP, World Energy Assessment 2000 a aktualizace z roku 2004, <http://www.undp.org/energy>

³⁴ Například v roce 2000 byly v EU ztraceny 3 miliony roků života v důsledku koncentrace prachových částic ve vzduchu, který dýcháme. To odpovídá přibližně 288 000 předčasných úmrtí.

³⁵ Studie provedená pro účely programu CAFE.

Komise v posledním sdělení o změnách klimatu³⁶ došla k závěru, že 50 % budoucího snížení emisí skleníkových plynů bude dosaženo zvýšením energetické účinnosti.

Všechny členské státy se zavázaly rozvíjet formy energie, které nevypouštějí skleníkové plyny: „zelenou“ elektrickou energii, biopaliva, atd. Také již vypracovaly plány úspory energie v určitých odvětvích. Avšak Evropa stále neprokázala svou schopnost omezit současné trendy nebo svoje kapacity, aby se zvrátil spirálovitý růst spotřeby energie.

4. Mezinárodní odezva

Energetické zájmy byly dlouhou dobu pouze záležitostí uspokojení poptávky prostřednictvím politik na straně nabídky. Teprve v roce 2000 předložila Evropská komise v zelené knize o zabezpečení zásobování energií jasnou strategii založenou na řízení poptávky. Uvedená zelená kniha navrhla jasnou strategii zakotvenou v poptávce. Dospěla k závěru, že na straně nabídky energie má EU příliš malý manévrovací prostor a že může jednat v oblasti poptávky po energii. Komise tedy zahájila první sérii regulačních úkonů v oblasti energetické účinnosti, zejména předložila směrnici o energetické účinnosti budov a směrnici o kogeneraci.

Totéž lze říci o mezinárodních mezivládních organizacích, jako je Mezinárodní agentura pro energii (IEA), která díky rekordním cenám ropy začala v poslední době považovat energetickou účinnost za prioritu. Na bilaterální úrovni se mezi výrobními a spotřebitelskými zeměmi neuskutečnily žádné řádné rozhovory o energii. Takový strukturovaný a trvalý dialog by umožnil zavedení alespoň minimální průhlednosti trhu a přispěl by ke stabilitě cen. Tyto mezery v energetické politice Unie postupně umožní překonat partnerství s Ruskem uzavřené v roce 2000 a nadcházející obnovení dialogu s OPEC.

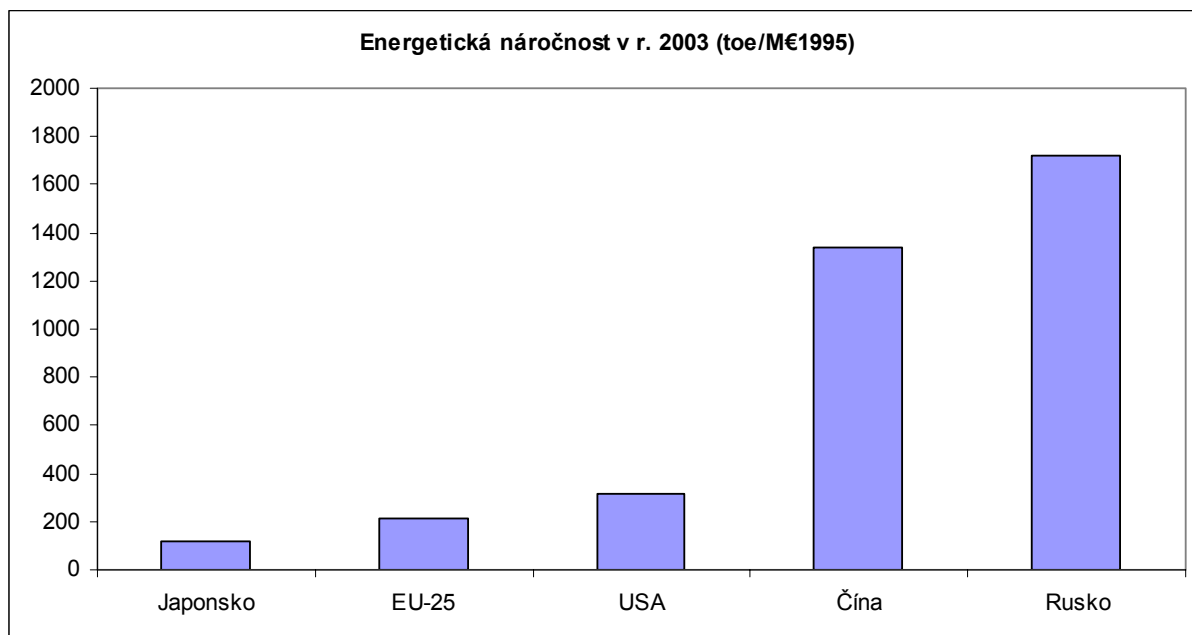
Toto nové povědomí je také posilováno silným ekonomickým růstem v některých zemích – Číně, Brazílii, Indii – který způsobil dramatické zvýšení spotřeby energie. Je však třeba uvést, že tyto země jsou si vědomy skutečnosti, že musí snížit svoji energetickou náročnost, už jen proto, že takový růst spotřeby energie může ohrozit jejich hospodářství.

Kromě toho také chybí strukturovaný dialog mezi spotřebitelskými zeměmi, který by mohl vést k vytvoření strategie založené na poptávce na celosvětové úrovni a pomohl by jim stát se méně závislými na fosilních palivech, čímž by se snížil negativní dopad jejich spotřeby na životní prostředí.

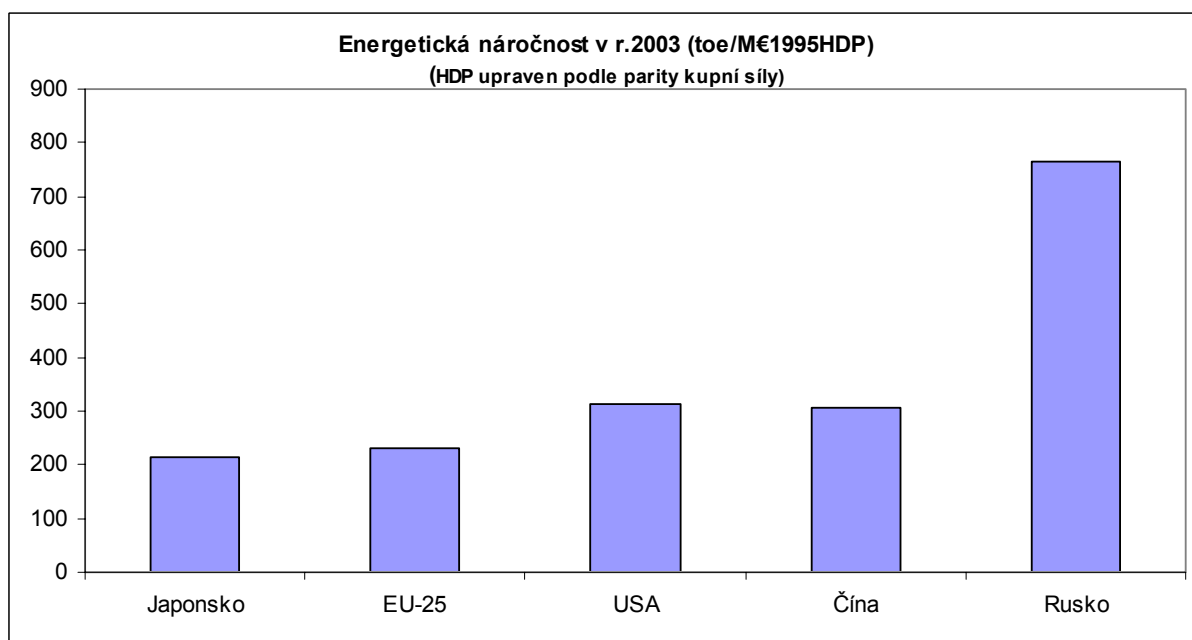
Následující graf ukazuje velké rozdíly v energetické náročnosti mezi velkými oblastmi spotřeby v roce 2003³⁷:

³⁶ KOM (2005) 35. Sdělení klade důraz na zvýšení energetické účinnosti, aby se dosáhlo takových úrovní emisí skleníkových plynů, které jsou slučitelné s udržením klimatu. Odhaduje se, že 50 % z potřebného snížení – tj. dosažení koncentrace 550 ppm těchto plynů v ovzduší – může být dosaženo vyšší energetickou účinností.

³⁷ Ačkoliv jiné regiony s menší energetickou účinností jsou v současnosti konkurenceschopnější než EU, není to důvod, proč by EU neměla zvýšit svoji energetickou účinnost a tím svoji vlastní konkurenceschopnost.

V následujícím grafu je toto srovnání upraveno, aby zohlednilo rozdíly v kupní síle příjmů v těchto ekonomických oblastech.

Zdroj: Enerdata

5. Otevření diskuse o ambiciózních cílech EU

Bez aktivních opatření k zabránění dalšímu posunu spotřeby energie se všechny tyto starosti spojené se zabezpečením zásobování, evropskou konkurenceschopností, změnami klimatu a znečištěním atmosféry budou jen zhoršovat. EU nemůže dovolit, aby se takové negativní předpovědi staly skutečností.

Tato zelená kniha počítá s tím, že bude zahájena debata o tom, jak může EU dosáhnout **snížení spotřeby energie o 20 % v porovnání s předpovědí na rok 2020, a to efektivně vzhledem k vynaloženým nákladům.**

S dnešní pokročilou technologií je určitě možné uspořit přibližně 20 % spotřeby energie členských států EU. V současné době činí celková spotřeba přibližně 1 725 Mtoe. Odhady naznačují, že pokud bude pokračovat současný vývoj, dosáhne spotřeba v roce 2020 přibližně 1 900 Mtoe. Cílem tedy je, díky úsporám energie ve výši 20 %, dosáhnout úrovně spotřeby energie z roku 1990, tj. 1 520 Mtoe.

To by znamenalo, že důsledné provádění všech opatření přijatých po roce 2001, například směrnic o energetické účinnosti budov a o kombinované výrobě tepla a elektrické energie, by spolu s novými opatřeními mohlo vést k průměrným ročním úsporám 1,5 %, což by umožnilo, aby se spotřeba ve 25 členských zemích EU vrátila na úroveň roku 1990³⁸.

³⁸ Vypočteno na základě stávajících předpokladů o vývoji HDP v EU, které naznačují roční růst 2,4 %, viz „Scénář klíčových hnacích sil evropské energetiky a dopravy“, Evropská komise, 2004.

PŘÍLOHA 2

Úspory ve spotřebě elektrické energie a trendy v domácnostech v EU-15 (zdroje: Wai 2004, Kem 2004)³⁹

	Úspory elektrické energie dosažené v období 1992–2003 [TWh/rok]	Spotřeba v roce 2003 [TWh/rok]	Spotřeba v roce 2010 (se současnými politikami) [TWh/rok]	S potřeba v roce 2010 Dostupný potenciál do r. 2010 (s dalšími politikami) [TWh/rok]
Pračky	10-11	26	23	14
Ledničky a mrazničky	12-13	103	96	80
Elektrické trouby	-	17	17	15,5
Pohotovostní režim	1-2	44	66	46
Osvětlení	1-5	85	94	79
Sušičky prádla	-	13,8	15	12
Ohřev vody ⁴⁰	-	67	66	64
Klimatizační zařízení		5,8	8,4	6,9
Myčky na nádobí	0,5	16,2	16,5	15,7
Celkem	24,5–31,5	377,8	401,9	333,1

³⁹

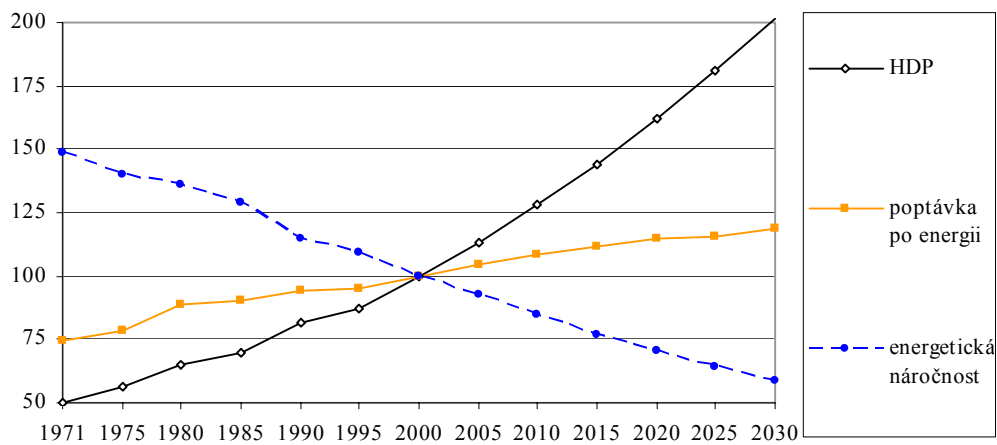
Zpráva o stavu v roce 2004, Společné výzkumné středisko IES.

⁴⁰

Zásobníkové elektrické ohřevače vody pro domácnosti; uvedený potenciál pro úspory se vztahuje pouze na snížení tepelných ztrát v pohotovostním režimu díky silnější izolaci. Další úspory přinese vhodné řízení (termostat a časovač). Větších úspor elektrické energie bude dosaženo zavedením slunečních panelů.

PŘÍLOHA 3

EU-25: dlouhodobý vývoj HDP, poptávky po energii
a energetické náročnosti (základ): 2000 = 100

Průměrné snížení energetické náročnosti činí 1,6 % ročně.

PŘÍLOHA 4

Konečná poptávka po energii

2002	Budovy (obytné a terciální)		Průmysl		Doprava		Všechny sektory konečné poptávky	
	Mtoe	% konečné poptávky	Mtoe	% konečné poptávky	Mtoe	% konečné poptávky	Mtoe	% konečné poptávky
Tuhá paliva	12,2	1,1	38,7	3,6	0,0	0,0	50,9	4,7
Ropa	96,8	8,9	46,9	4,3	331,5	30,6	475,2	43,9
Plyn	155,6	14,4	105,4	9,7	0,4	0,0	261,5	24,2
Elektřina (vč. 14 % z obnov. zdrojů)	121,3	11,2	91,2	8,4	6,0	0,6	218,5	20,2
Druhotné teplo	22,8	2,1	7,5	0,7	0,0	0,0	30,3	2,8
Obnovitelné zdroje	29,0	2,7	16,2	1,5	1,0	0,1	46,2	4,3
Celkem	437,8	40,4	306,0	28,3	338,9	31,3	1 082,6	100,0

PŘÍLOHA 5

Dopady zvýšení energetické účinnosti na zaměstnanost

Investice do nákladově efektivního zvýšení energetické účinnosti budou mít téměř vždy kladný dopad na zaměstnanost⁴¹. Počet vytvořených pracovních míst je ve všech případech větší, než počet pracovních míst vytvořených díky srovnatelným alternativním investicím, včetně investic do získávání, přeměny a rozvodu energie⁴².

Silný dopad na zaměstnanost vyplývající z investic do zvýšení energetické účinnosti lze přičíst kombinaci dvou samostatných účinků. Jedním z účinků investic do úspor energie je takzvaný „účinek přeřazení zaměstnanců“. Tento účinek nastává díky nepřímým vlivům reinvestování finančních úspor dosažených díky opatřením v oblasti energetické účinnosti. Na celkovém dopadu na zaměstnanost se podílí celými dvěma třetinami⁴³. Druhým účinkem je přímý vliv těchto investic a pochází z práce, která je nutná pro realizaci původních investic do energetické účinnosti. Dobrým příkladem jsou například investice do modernizace stávajících budov. Mnoho z těchto investic má další výhodu v tom, že jsou pracovně náročné, mají dopady, které se pocítí na místní a regionální úrovni, a k jejich uskutečnění je zapotřebí pouze relativně malý dovoz. Tato poptávka po práci často zahrnuje i nekvalifikovanou práci, jakož i částečně vyškolené a vysoce zdatné řemeslníky, což z ní činí všestranný nástroj pro dosažení cílů regionální politiky.

Také mnoho jiných přímých investic do energetické účinnosti, jako jsou energeticky účinné výrobní linky v průmyslu, montáž energeticky účinných kotlů a lepší služby v oblasti údržby budov, vytvoří stejný nebo větší počet pracovních míst na investované euro oproti srovnatelným alternativám, jako jsou investice do silnic, mostů a infrastruktury pro přenos energie.

Bylo provedeno mnoho studií pro porovnání relativních dopadů investic v oblasti energetické účinnosti na zaměstnanost s jinými srovnatelnými investicemi. Jedna taková studie zjistila, že na každý 1 milion USD investovaných do energetické účinnosti se vytvoří 12–16 člověkoroků přímé zaměstnanosti, oproti pouze 4,1 člověkoroku v případě investic do tepelné elektrárny a pouze 4,5 člověkoroku v případě investic do jaderné elektrárny. Jinými slovy, investice do zvýšení koncové energetické účinnosti vytvoří třikrát až čtyřikrát více pracovních míst než srovnatelné investice do dodávky energie⁴⁴.

Běžně také převládal názor, že výstavba elektráren má značný dopad na místní ekonomiku. Tento dojem vzniká z pohledu na dopad v místní oblasti, v níž se koncentruje zaměstnanost a výdaje na výstavbu. Avšak pro region jako takový není celkový dopad zdaleka takový, jako při zavedení srovnatelného programu na zvýšení energetické účinnosti. Z důvodu velkého podílu kapitálových investic nutných pro zařízení na výrobu energie jsou navíc celkové náklady na výrobu 1 kWh elektrické energie přibližně dvojnásobkem nákladů na úsporu 1 kWh.

⁴¹ „National and Local Employment Impacts of Energy Efficiency Investment Programmes“ 2000. Studie SAVE, ACE, Spojené království.

⁴² „Employment Effects of Electric Energy Conservation“, 2002. Charles River Associates.

⁴³ Tamtéž.

⁴⁴ Tamtéž.

Díky zvýšené regulaci v oblasti životního prostředí a deregulaci trhu v energetice dochází ve skutečnosti k zániku některých pracovních míst. Například otevření trhu s elektrickou energií a plynem vedlo v krátkodobém horizontu k zániku pracovních míst, zejména proto, že si zvýšená konkurence vynutila racionalizaci zařízení pro výrobu, přenos a rozvod energie. Tyto čisté ztráty pracovních míst neberou v úvahu účinky přerazení zaměstnanců v důsledku nižších cen za elektrickou energii pro velké průmyslové uživatele. Je však jasné, že pokud se budou koordinovat vyšší investice v oblasti energetické účinnosti s právními předpisy v oblasti životního prostředí a s liberalizací trhu, může být stále dosaženo čistého zvýšení zaměstnanosti⁴⁵.

Existuje mnoho odhadů možného počtu pracovních míst, které mohou být v EU vytvořeny díky zvýšení energetické účinnosti. Tyto odhady se značně liší v závislosti na objemu, době trvání a typu investic. Hrubý výpočet založený na hodnotě energie uspořené díky zvýšení energetické účinnosti o 1 % za rok v desetiletém období ukazuje, že pokud se tyto investice uskuteční, může zaměstnanost dosáhnout více než 2 000 000 človekoroků, například při vhodných podmínkách v odvětví modernizace budov⁴⁶. Tyto odhady podporují další studie⁴⁷. Velký potenciál pro dosažení úspor a skutečnost, že spotřeba energie ve stavebnictví představuje 40 % konečné spotřeby energie v EU, znamená, že investice do zvýšení energetické účinnosti jsou v tomto odvětví obzvláště zajímavé. Zvýšená možnost financovat některé z těchto investic ze strukturálních fondů a možnost, aby členské státy uplatnily sníženou sazbu DPH a jiných daní a poplatků, může tento zájem ještě zvýšit⁴⁸.

V této souvislosti je nutno také zmínit, že se očekává, že nové požadavky členských států na certifikaci energetické účinnosti budov budou mít velice kladný dopad na zaměstnanost ve stavebnictví. Tyto požadavky současně poskytnou informace a doporučení pro budoucí nákladově efektivní investice do energetické účinnosti, z nichž mnohé by měly být provedeny. Očekává se, že zaměstnanost zvýší také požadavek na kontrolu vytápěcích a klimatizačních zařízení. Ačkoliv ještě nejsou dostupné odhady o přímém vlivu těchto požadavků na zaměstnanost na úrovni EU, jsou náznaky, že po úplném vstupu vnitrostátních právních předpisů v platnost budou členské státy potřebovat celkem přibližně 30 000 nových odborníků na certifikaci a provádění kontrol.

⁴⁵ Studie Evropského parlamentu z roku 2004.

⁴⁶ Studie SAVE.

⁴⁷ Rozvojový program OSN (UNDP), World Energy Assessment, s. 185. Rada pro udržitelný rozvoj: „Perspectives for coal in a sustainable energy industry“, říjen 2003.

⁴⁸ Odhaduje se, že snížení daní z příjmů a poplatků zaměstnavatelů při současném zvýšení poplatku za energii, které snížení vyrovnají, může v Dánsku vytvořit půl milionu nových pracovních míst.